

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Εκλογικές τάσεις #5

Δανάη Κολτσιδά
Πολιτική Επιστήμονας
Διευθύντρια ΙΝΠ

Κώστας Πουλάκης
Μαθηματικός

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

- Οι Εκλογικές Τάσεις δημοσιεύονται ηλεκτρονικά από το Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς σε περιοδική βάση.

- Στηρίζονται στη διαχρονική καταγραφή, σύγκριση και ανάλυση των ευρημάτων των πολιτικών ερευνών («δημοσκοπήσεων») πανελλαδικής κλίμακας, που δημοσιεύονται στο αντίστοιχο κάθε φορά χρονικό διάστημα από τις αναγνωρισμένες, βάσει του Μητρώου του Ε.Σ.Ρ., εταιρίες.

- Στόχος είναι η ανάλυση της κοινωνικής κίνησης κάθε περιόδου με βάση τα αντίστοιχα δεδομένα και όχι η πρόβλεψη του αποτελέσματος των επόμενων κάθε φορά εκλογών.

- Η ευθύνη του περιεχομένου της ανάλυσης βαρύνει αποκλειστικά τους συγγραφείς.

Η χρονική περίοδος

Η παρούσα έκδοση αποτελεί την πέμπτη κατά σειρά των **Εκλογικών Τάσεων** η οποία κυκλοφορεί σχεδόν πέντε μήνες μετά τις προηγούμενες Εκλογικές Τάσεις #4. Το χρονικό διάστημα αυτό είναι μεγαλύτερο από τη συχνότητα του διμήνου που είχαμε αρχικά επιλέξει, γεγονός που οφείλεται εν μέρει στη μεσολάβηση της θερινής περιόδου κατά την οποία δεν πραγματοποιούνται δημοσκοπήσεις και εν μέρει στην ουσιαστική επιλογή που κάναμε να αναμείνουμε τη δημοσίευση των πρώτων ερευνών μετά την παρουσία των πολιτικών αρχηγών στο forum της ΔΕΘ και την κατάθεση των οικονομικών προτάσεων των κομμάτων, που παραδοσιακά «εγκαινιάζει» κάθε νέα πολιτική και κοινοβουλευτική «σεζόν» στη χώρα μας. Έτσι, η ανά χειράς έκδοση καλύπτει το διάστημα από τις 29/5, ημερομηνία δημοσίευσης των **Εκλογικών Τάσεων #4**, μέχρι και 29/9/2020, οπότε και δημοσιεύτηκε η τελευταία έρευνα που παρουσιάζουμε στην ανάλυσή μας.

Η περίοδος αυτή, αν και εδώ μελετάται με βάση τη συνήθη μεθοδολογία μας ενιαία, έχει **διαφορετικά πολιτικά χαρακτηριστικά, που διακρίνουν τις επιμέρους υποπεριόδους της**. Η πρώτη υποπερίοδος, πριν το διάστημα των θερινών διακοπών (ιδίως τον Αύγουστο) χαρακτηρίστηκε από τις **προσδοκίες που γεννούσε σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο η επιτυχής διαχείριση της υγειονομικής έκτακτης ανάγκης**, μέσω του lockdown, και το γεγονός ότι η Ελλάδα είχε αποφύγει τις τραγικές εξελίξεις που βίωσαν άλλες, ακόμα και γειτονικές, χώρες. Η επιτυχία αυτή πλαισιώθηκε και ενισχύθηκε επικοινωνιακά από την κυβερνητική ρητορική, η οποία καλλιέργησε μεγάλες προσδοκίες **και στο οικονομικό πεδίο, ιδίως ενόψει του ανοίγματος του τουρισμού**. Η δεύτερη υποπερίοδος, μετά το τέλος του Αυγούστου, αποτελεί τη

στιγμή της συνάντησης της ελληνικής κοινωνίας με τη σκληρή πραγματικότητα¹ : Τα αποτελέσματα ως προς τις επιδόσεις του τουρισμού και, γενικά, την ανάκαμψη της οικονομίας αποδείχθηκαν περισσότερο από πενιχρά, ενώ η άρον-άρον και χωρίς σχέδιο επάνοδος στην πολυδιαφημισμένη «κανονικότητα» οδήγησε σε εκ νέου άνοδο των κρουσμάτων, φέρνοντας μάλιστα το δημόσιο σύστημα υγείας κοντά στα όρια των αντοχών του, με δεδομένο ότι ελάχιστα έγιναν για τη στήριξή του. Παράλληλα, στο προσκήνιο βρέθηκαν για ακόμη μία φορά και με διαρκώς αυξανόμενη ένταση τα λεγόμενα «**εθνικά θέματα**», ιδίως σε ό,τι αφορά τη δραστηριότητα της Τουρκίας στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, καθώς και το **προσφυγικό** – με ιδιαίτερη μάλιστα ένταση μετά την πυρκαγιά στο στρατόπεδο της Μόριας. **Βρισκόμαστε λοιπόν σε μια περίοδο πολλαπλών και επάλληλων κρίσεων : υγειονομικής, οικονομικής, εθνικής – τουλάχιστον.**

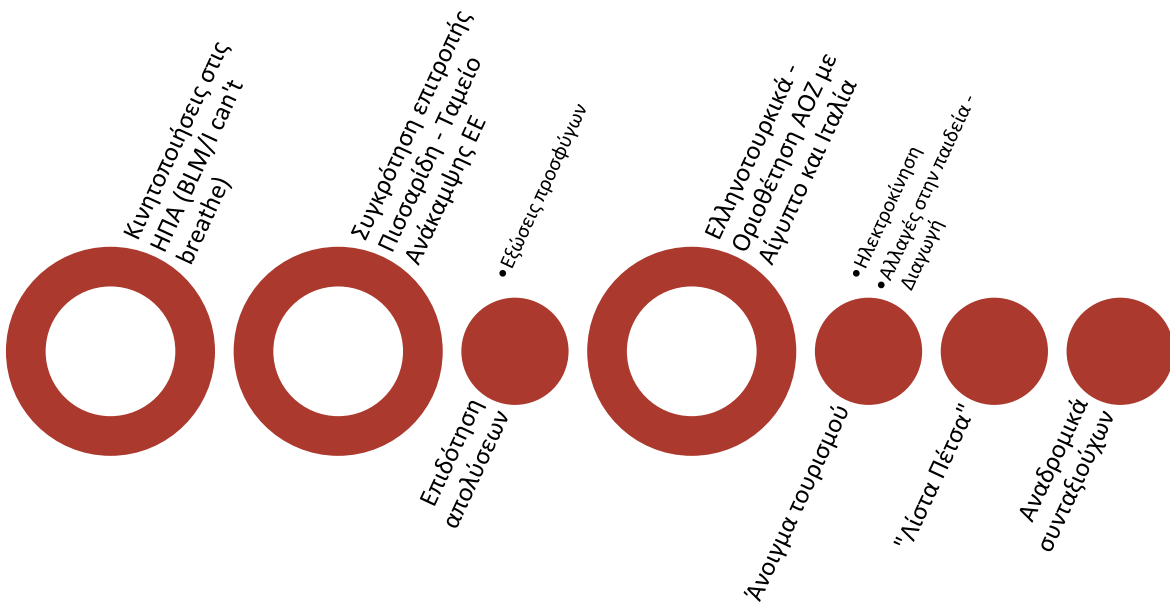
Τέλος, η παρούσα έκδοση συμπίπτει με μια «επέτειο», αφού ακριβώς σαν σήμερα πριν ακριβώς **έναν χρόνο** κυκλοφόρησε η [πρώτη έκδοση των Εκλογικών Τάσεων](#). Με αφορμή λοιπόν τη συμπλήρωση ενός χρόνου και καθώς πλέον έχουμε συγκεντρώσει από τις πέντε εκδόσεις που μεσολάβησαν στο διάστημα αυτό αρκετά στοιχεία ώστε να παρουσιάσουμε τη **διαχρονική εξέλιξη**, στους επιμέρους δείκτες που αναλύουμε σταθερά, ο αναγνώστης/η αναγνώστριά θα βρει παρακάτω και **αναλυτικά διαγράμματα για την πορεία των μεγεθών αυτών μέσα στη χρονιά.**

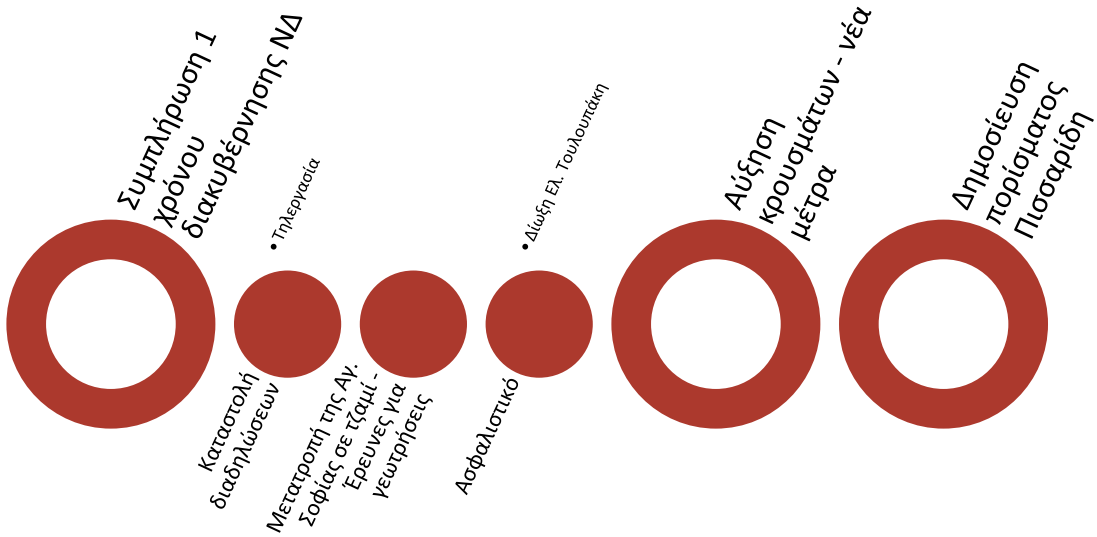
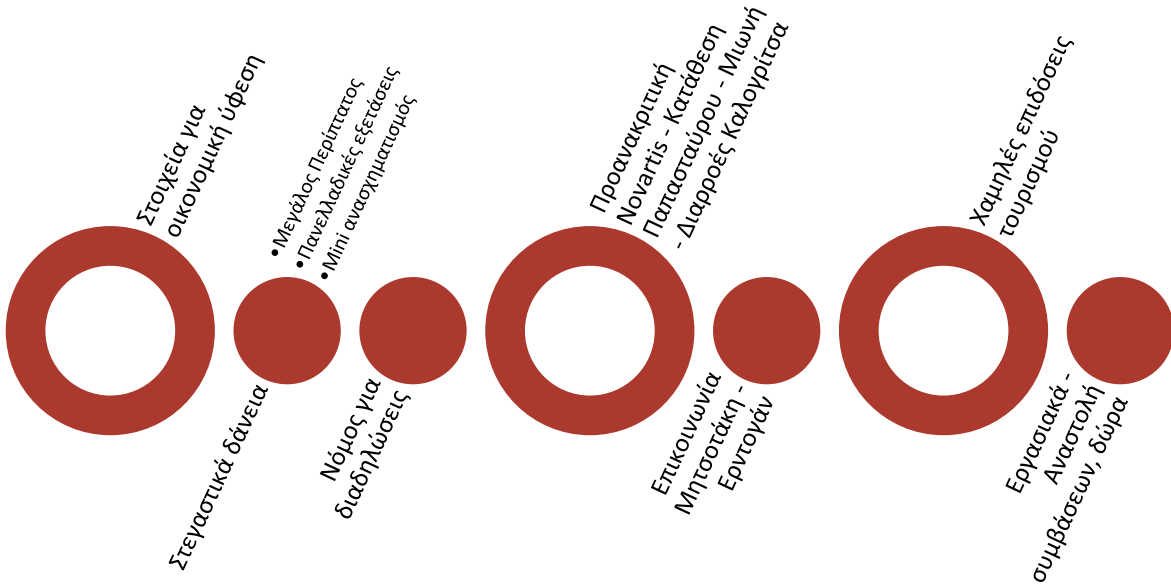
Κυριότερα γεγονότα της περιόδου

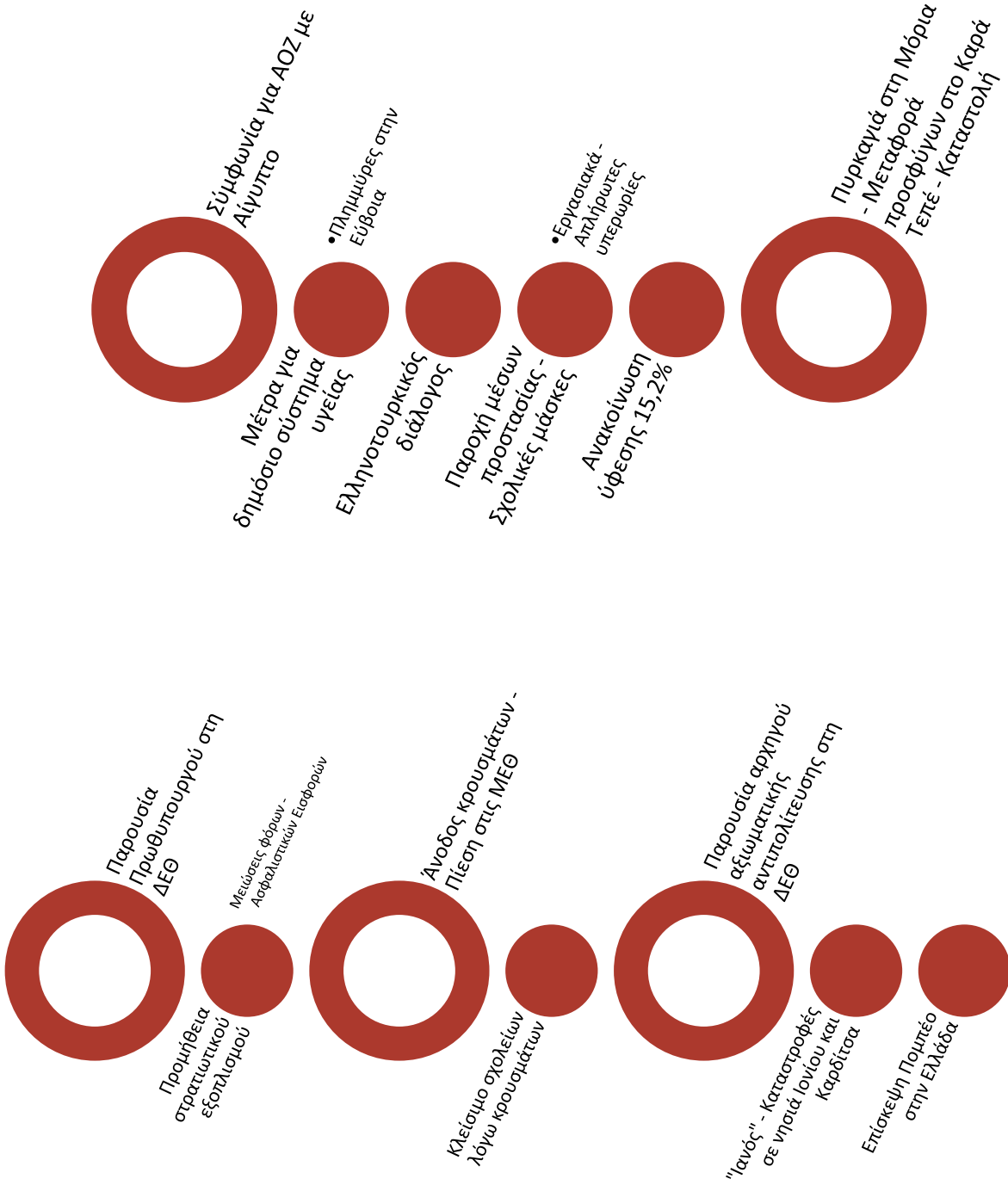
Τα κυριότερα γεγονότα της περιόδου παρουσιάζονται στο «χρονολόγιο» που ακολουθεί. Όπως και στις προηγούμενες εκδόσεις, στηριζόμαστε στα πρωτοσέλιδα των πολιτικών εφημερίδων πανελληνίας κυκλοφορίας, χωρίς να ακολουθούμε αυστηρά χρονολογική σειρά, αφού συχνά το ίδιο θέμα επανέρχεται εντός της ίδιας περιόδου στην επικαιρότητα σε

¹ Βλ. και Πουλάκης, Κ., «Η ώρα (και) της πολιτικής αλήθειας», *Η Αυγή* [online], 19/9/2020, διαθέσιμο στο : https://www.avgi.gr/politiki/366894_i-ora-kai-tis-politikis-alitheias

διαφορετικές χρονικές στιγμές. Εξάλλου και η πολιτική συνείδηση και η εκλογική συμπεριφορά των ανθρώπων δεν οικοδομείται ad hoc με βάση τις εξελίξεις κάθε συγκεκριμένης στιγμής, αφού όπως έχουμε πει τα πολιτικά γεγονότα, οι τοποθετήσεις και οι πράξεις των πολιτικών δυνάμεων, αλλά και τα κοινωνικά βιώματα **αθροίζονται** και συχνά **επηρεάζουν με τρόπους αδιόρατους** σε πρώτο χρόνο την κοινωνική τάση.

Οι τάσεις στην Ευρώπη & τον κόσμο

Στην προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων**, στην οποία είχαμε επικεντρωθεί, όπως ήταν ευνόητο, στα θέματα της πανδημίας, είχαμε δημοσιεύσει ορισμένα ενδεικτικά στοιχεία από έρευνες σε διάφορες χώρες, κυρίως της Ευρώπης, σχετικά με την αξιολόγηση των χειρισμών κάθε κυβέρνησης στο θέμα της πανδημίας του covid19 και των στάσεων της κοινής γνώμης έναντι αυτών, καθώς και των δημοσκοπικών επιδόσεων των πολιτικών ηγετών και των κυβερνώντων κομμάτων. Στην παρούσα έκδοση δεν θα κάνουμε αντίστοιχη αναλυτική επισκόπηση των δεδομένων, θα παρουσιάσουμε ωστόσο κάποια ελάχιστα στοιχεία ώστε οι αναγνώστες/-τριες να έχουν μια εποπτεία της διεθνούς τάσης.

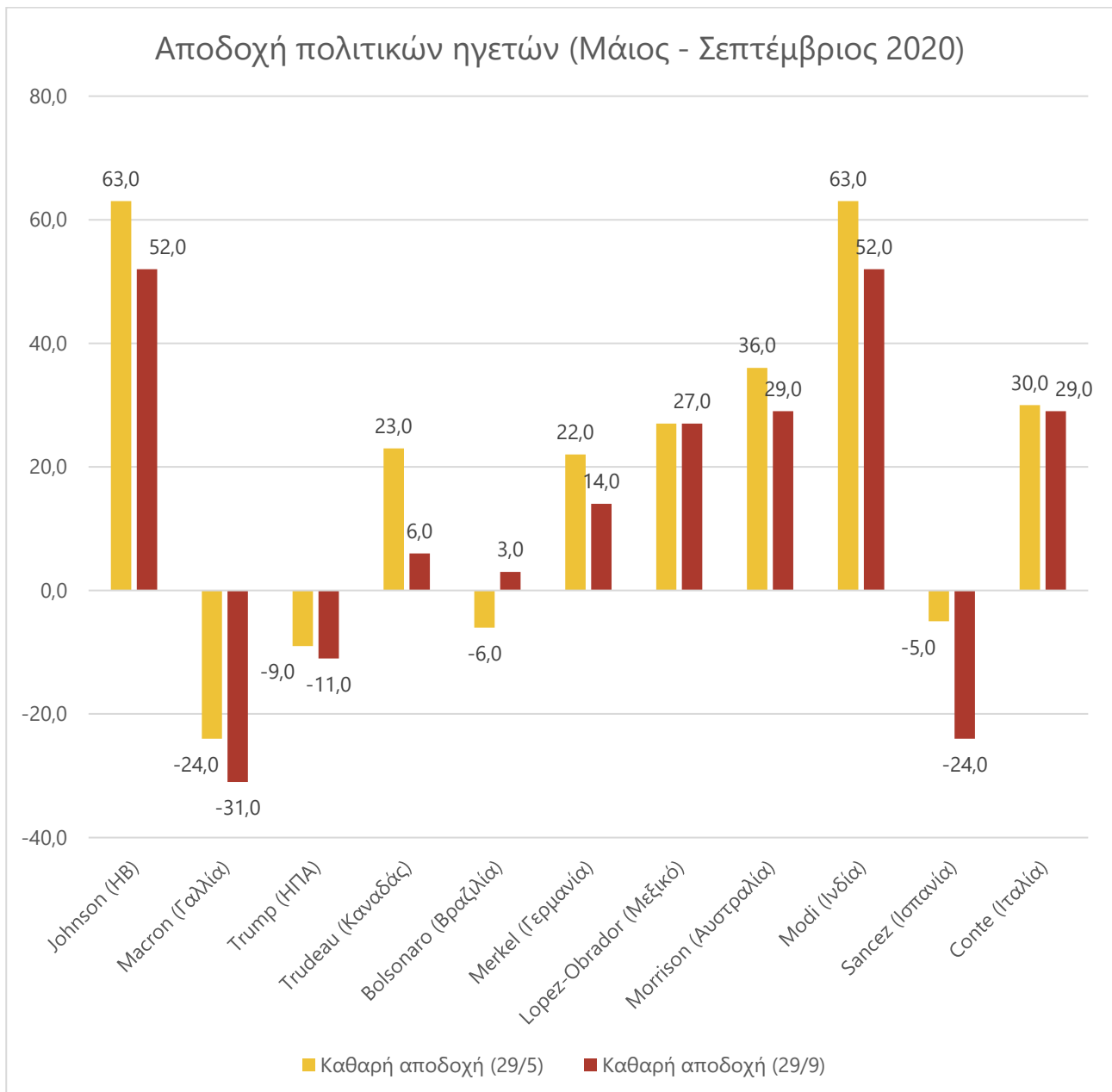
Όπως φαίνεται και στα ενδεικτικά παρατιθέμενα διαγράμματα, **η τάση «συσπείρωσης γύρω από τη σημαία»**, την οποία επισημόναμε στην προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** φαίνεται ότι **υποχωρεί** και η κάθε κυβέρνηση/ο κάθε ηγέτης αρχίζει να κρίνεται με βάση τα **συγκεκριμένα πεπραγμένα** του/της. Εξάλλου, ενώ το πρώτο διάστημα – εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων (ΗΠΑ, ΗΒ, Σουηδία) – ο κανόνας ήταν το γενικευμένο lockdown, πλέον στο πλαίσιο των «έξυπνων» και στοχευμένων μέτρων, κάθε κυβέρνηση υλοποιεί διαφορετικές πρωτοβουλίες και με διαφορετικό τρόπο, ενώ και στο μείζον θέμα της στήριξης της οικονομίας και της κοινωνίας έναντι των συνεπειών της πανδημίας οι απαντήσεις διαφοροποιήθηκαν και αποτύπωσαν τις πολιτικές προτεραιότητες κάθε κυβέρνησης.

Έτσι, διεθνώς η τάση είναι η **μικρότερη ή μεγαλύτερη υποχώρηση της αποδοχής των αντίστοιχων ηγετών**² (με την εξαίρεση του Bolsonaro που παρουσιάζει μικρή αύξηση, αλλά σε χαμηλά επίπεδα, και των Lopez-Obrador και Conte, των οποίων η αποδοχή παραμένει σταθερή). Αντίστοιχα, **πτωτικές τάσεις – αν και σε διαφορετικό επίπεδο – παρουσιάζει η εκ μέρους των**

² Η «καθαρή αποδοχή» (net approval) υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ των θετικών γνώμων μείον των αρνητικών, ώστε να αποτυπώνεται το μεταξύ τους (θετικό ή αρνητικό) ισοζύγιο.

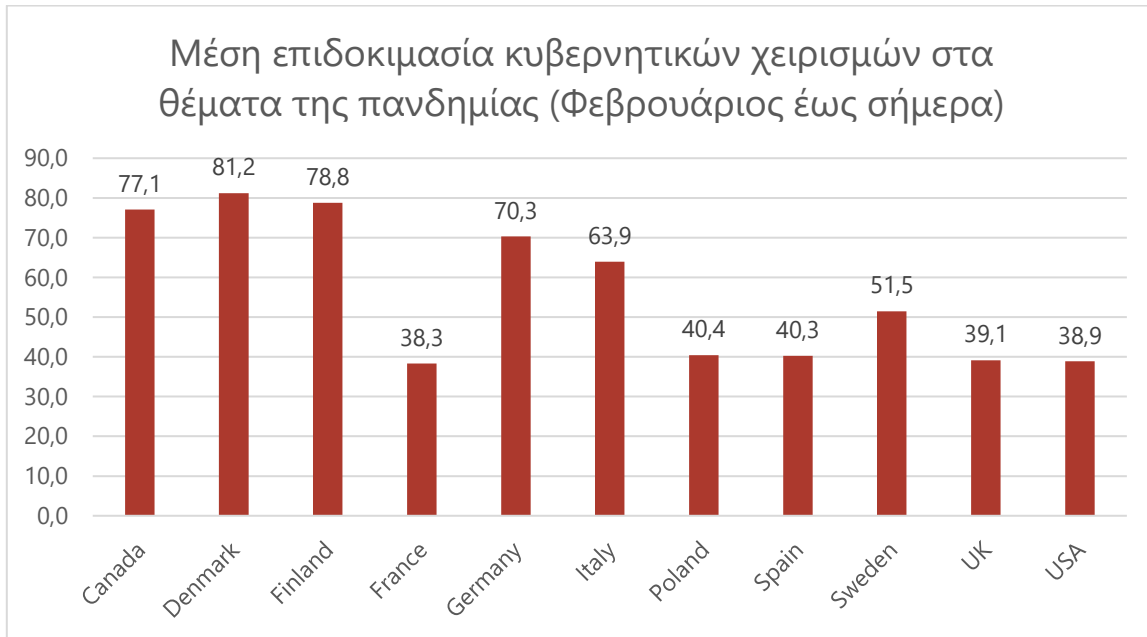
πολιτών επιδοκιμασία των χειρισμών των κυβερνήσεών τους στο πεδίο της πανδημίας (με την εξαίρεση της Σουηδίας και, δευτερευόντως, της Γαλλίας).

Διάγραμμα 1 : Πώς μεταβλήθηκε η καθαρή αποδοχή (θετικές γνώμες μείον αρνητικές γνώμες) μερικών από τους σημαντικότερους ηγέτες διεθνώς;

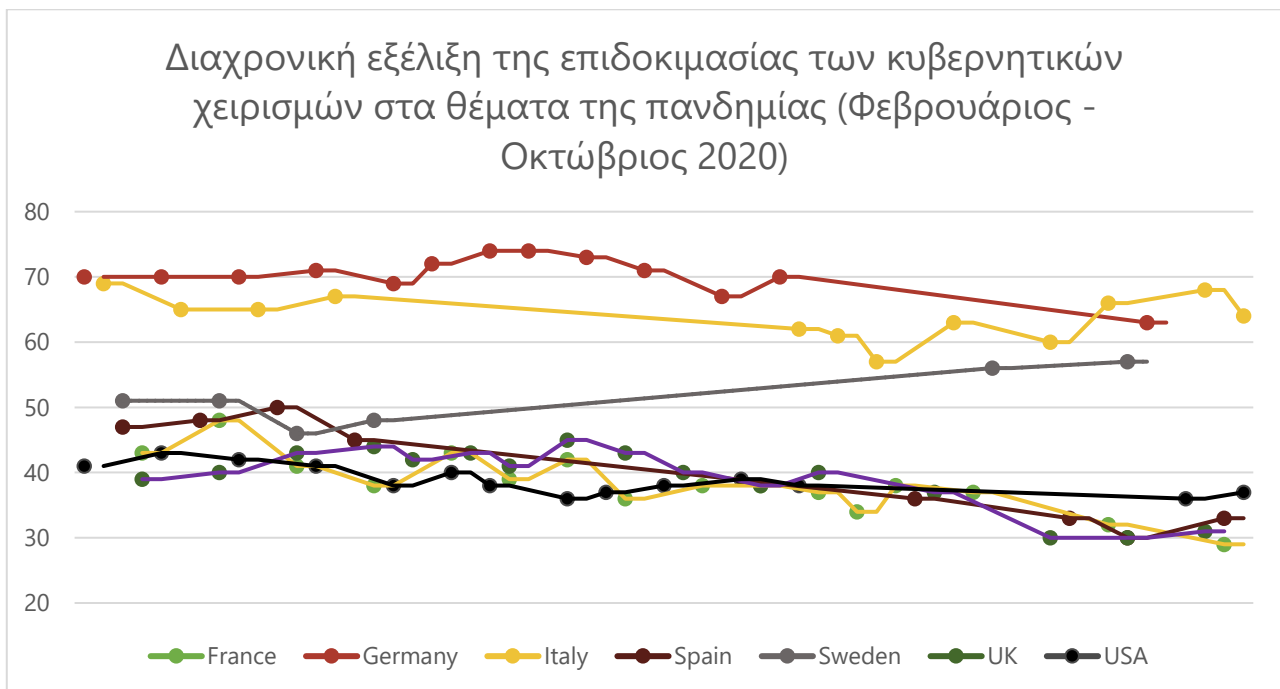

* Πηγή : Επεξεργασία δεδομένων από Morning Consult (<https://morningconsult.com/form/global-leader-approval/>)

Διάγραμμα 2 : Πώς αξιολογούν οι πολίτες τη διαχείριση της πανδημίας από την κυβέρνησή τους; (Μέση επιδοκμασία με βάση τις επιμέρους μετρήσεις του διαστήματος Φεβρουάριος-Οκτώβριος 2020)*

Διάγραμμα 3 : Διαχρονική εξέλιξη της επιδοκμασίας των κυβερνητικών χειρισμών*

* Πηγή : Επεξεργασία δεδομένων από YouGov (<https://yougov.co.uk/topics/international/articles-reports/2020/03/17/perception-government-handling-covid-19>)

Στάσεις των Ελλήνων και των Ελληνίδων απέναντι στον covid19³

Στην προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** περιλάβαμε και μία συνοπτική παρουσίαση κάποιων βασικών στάσεων των Ελλήνων και των Ελληνίδων απέναντι στον covid19, οι οποίες – αν και δεν έχουν άμεση αναφορά στις εκλογικές τάσεις που μας απασχολούν εδώ και στον κομματικό ανταγωνισμό, θεωρούμε ότι σε μεγάλο βαθμό – ειδικά όσο η πανδημία παραμένει ένα από τα κυρίαρχα, αν όχι το κυρίαρχο θέμα της περιόδου – επικαθορίζει και την πολιτική/εκλογική συμπεριφορά των πολιτών. Για το λόγο αυτό, σε μικρότερη έκταση εν προκειμένω, καθώς πλέον η επικαιρότητα δεν είναι μονοθεματική, παραθέτουμε και στην παρούσα έκδοση κάποια ενδιαφέροντα δεδομένα, χρήσιμα για να κατανοήσουμε την ατμόσφαιρα στην ελληνική κοινωνία σε σχέση με αυτό το μείζον ζήτημα.

Ο covid19 «ήρθε για να μείνει»

Το πρώτο στοιχείο που παρατηρεί κανείς είναι ότι πλέον η πλειοψηφία των πολιτών αντιλαμβάνεται ότι, κατά κάποιο τρόπο, **ο κορονοϊός «ήρθε για να μείνει» και αποτελεί ουσιώδη παράμετρο που επηρεάζει συνολικά τις ζωές τους**. Ο κορονοϊός γίνεται αντιληπτός – και μάλιστα με μάλλον αυξητικές τάσεις – ως μια **σημαντική απειλή** για τη χώρα μας (+10,3

³ Τα στοιχεία που παρουσιάζονται παρακάτω προέρχονται από τις έρευνες (το πιο πρόσφατο «κύμα», όπου έγιναν περισσότερες) των εταιριών Aboutpeople για λογαριασμό του News247.gr (διαθέσιμη εδώ : <https://www.news247.gr/20-20/ereyna-20-20-o-koronoios-allaxe-ti-zoi-mas-teleionei-i-periodos-charitostin-kyvernisi.7706113.html>), Prorata (διαθέσιμη εδώ : <https://prorata.gr/2020/09/17/i-ellada-stin-epoxi-koronoiou-i-pempti-ereyna-2/>) και Metron Analysis για λογαριασμό της ΔιαΝΕΟσις (διαθέσιμη εδώ : <https://www.metronanalysis.gr/%cf%80%cf%8e%cf%82-%ce%b6%ce%bf%cf%85%ce%bd-%ce%bf%ce%b9-%ce%ad%ce%bb%ce%bb%ce%b7%ce%bd%ce%b5%cf%82-%cf%83%cf%84%ce%b7%ce%bd-%cf%80%ce%b1%ce%bd%ce%b4%ce%b7%ce%bc%ce%af%ce%b1-%ce%bc%ce%ad%cf%81%ce%bf/>).

Ανάλογες ερωτήσεις υπήρξαν και σε πλήθος άλλων ερευνών, ωστόσο η αθροιστική ή συγκριτική τους παρουσίαση στο παρόν πλαίσιο δεν κρίθηκε σκόπιμη, με δεδομένο ότι ο σκοπός της παράθεσης των ευρημάτων είναι απλώς να δοθεί στον αναγνώστη/στην αναγνώστρια μία γενική ιδέα των στάσεων των πολιτών απέναντι στον covid19.

μονάδες σε σχέση με τον Ιούλιο), αλλά σε διαφορετικό ενδεχομένως βαθμό για όλα τα επίπεδα : **από το μικροεπίπεδο της οικογένειας μέχρι το σύνολο του πλανήτη**, ενώ αλλάζει ριζικά την καθημερινότητα των ανθρώπων.

Μάλιστα, οι **προσδοκίες σχετικά με το μέλλον** φαίνεται να γίνονται διαρκώς και πιο **απαισιόδοξες** καθώς ένα μεγάλο – και σχετικά πλειοψηφικό – μέρος των πολιτών θεωρεί ότι μόνο μετά το τέλος του 2021 μπορούμε να συζητάμε για επαναφορά σε μια φυσιολογική καθημερινότητα, ενώ τρεις στους τέσσερις περιμένουν **χειρότερες ακόμη μέρες** στο πεδίο της πανδημίας, με περισσότερους από τους μισούς να αναμένουν νέο lockdown.

Ο κορονοϊός αποτελεί "πολύ"/"αρκετά" μεγάλη απειλή για...

76,3% (77,2%) ...τον κόσμο
74,3% (64,0%) ...την Ελλάδα
58,7% (50,4%) ...την οικογένειά μου

Aboutpeople για το News247.gr
3/9/2020
Στην παρένθεση η σύγκριση γίνεται με το προηγούμενο κύμα της έρευνας (Ιούλιος 2020)

75,3%

Η ζωή μου άλλαξε "πολύ" ή "αρκετά" λόγω του covid19

Aboutpeople για το News247.gr
3/9/2020

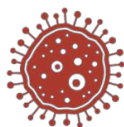

32,4%

Θα επανέλθουμε σε φυσιολογική καθημερινότητα μετά το 2021

73%

Έρχονται δυσκολότερες μέρες στην κρίση του κορονοϊού

Metron Analysis για το ΔιαΝεΟσις
22/9/2020

57,7%

Θεωρώ "πολύ"/"αρκετά" πιθανό να μπορούμε εκ νέου σε καραντίνα το επόμενο διάστημα

Aboutpeople για το News247.gr
3/9/2020

Προς μια νέα οικονομική κρίση

Το δεύτερο – και αναμενόμενο – στοιχείο είναι ότι προϊόντος του χρόνου **οι οικονομικές συνέπειες της πανδημίας αναδεικνύονται σε εξίσου σοβαρό παράγοντα προβληματισμού και ανησυχίας** για την κοινωνία. Οι επτά στους δέκα αναμένουν να χειροτερέψει, περισσότερο ή λιγότερο, η οικονομική τους κατάσταση μέσα στον επόμενο χρόνο, ενώ ένα αντίστοιχο ποσοστό θεωρεί ότι η οικονομική κρίση λόγω της πανδημίας θα διαρκέσει τουλάχιστον δύο – για κάποιους και έως πέντε – χρόνια.

71%

Τα οικονομικά του νοικοκυριού μου θα έχουν χειροτερέψει μέσα στους επόμενους 12 μήνες

Prorata - 13/9/2020

67,5%

Οι συνέπειες από την οικονομική κρίση λόγω του covid19 θα διαρκέσουν 2 χρόνια ή περισσότερο.

Aboutpeople για το News247.gr
3/9/2020

Ο covid19 ως παράγοντας – αρνητικού – μετασχηματισμού της κοινωνίας

Στο πεδίο των **μακροπρόθεσμων συνεπειών** της πανδημίας, είναι ενδιαφέρον ότι οι πολίτες εμφανίζονται **απαισιόδοξοι**, όχι μόνο στα θέματα της **οικονομίας** και της **εργασίας**, αλλά

ακόμα και σε ζητήματα όπως η επίδραση του covid19 στις **ατομικές ελευθερίες** και στη **δημοκρατία** – και μάλιστα με πολύ υψηλά ποσοστά – στοιχείο που είναι ενδεικτικό και μιας πρώτης αξιολόγησης της διαχείρισης της πανδημίας από την πλευρά του κράτους και της κυβέρνησης, αλλά και της ευρύτερης πολιτικής της στο πεδίο της διαχείρισης της «δημόσιας σφαίρας» (από την επικοινωνία, μέχρι τους δημόσιους χώρους, το δικαίωμα διαμαρτυρίας κ.ο.κ.)⁴.

57%

Οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του covid19
στον τρόπο εργασίας και στις εργασιακές
σχέσεις θα είναι αρνητικές

Metron Analysis για το ΔιαΝεΟσις
22/9/2020

Οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του
κορονοϊού θα είναι αρνητικές...

60%

...στις ατομικές ελευθερίες

44,8%

...στη δημοκρατία

Metron Analysis για το ΔιαΝεΟσις
22/9/2020

⁴ Βλ. Κολτσίδα, Δ., Προς εξαφάνιση της «δημόσιας σφαίρας»: Σκηνές από ένα δυστοπικό «προσεχώς», 8/7/2020, διαθέσιμο στο : <https://danaikoltsida.wordpress.com/2020/07/08/%cf%80%cf%81%ce%bf%cf%82-%ce%b5%ce%be%ce%b1%cf%86%ce%ac%ce%bd%ce%b9%cf%83%ce%b7-%cf%84%ce%b7%cf%82-%ce%b4%ce%b7%ce%bc%cf%8c%cf%83%ce%b9%ce%b1%cf%82-%cf%83%cf%86%ce%b1%ce%af%cf%81%ce%b1%cf%82/>

Τέλος στην αυτο-ενοχοποίηση

Στα πλέον πρόσφατα ευρήματα φαίνεται ότι η κοινωνία θέτει τέλος στην **αυτοενοχοποίησή** της – αποτέλεσμα της επικοινωνιακής υπερπροβολής εκ μέρους της κυβέρνησης του δόγματος της «**ατομικής ευθύνης**»– και για πρώτη φορά μεταθέτει την κύρια ευθύνη για τη διάδοση του covid19 στο **κράτος** και όχι στους πολίτες, και μάλιστα με +22 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με προηγούμενες μετρήσεις (Μάιος 2020).

51%

(29%)

Το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης για την εξάπλωση του κορονοϊού έχει το κράτος

Prorata - 13/9/2020

Στην παρένθεση η σύγκριση γίνεται με το προηγούμενο κύμα της έρευνας (Μάιος 2020)

Υποχώρηση της παντοδυναμίας του επιστημονικού/τεχνοκρατικού λόγου

Συμβατά με τα παραπάνω είναι τα ευρήματα που αφορούν την **υποχώρηση της εμπιστοσύνης προς τους επιστήμονες/τους τεχνοκράτες**, η οποία πλέον ανέρχεται σε 66% (έναντι 85% τον περασμένο Απρίλιο), ενώ μικρή κάμψη παρουσιάζει και το ποσοστό όσων δηλώνουν ότι θα έκαναν το **εμβόλιο** για τον covid19 αν ήταν άμεσα διαθέσιμο. Είναι ζήτημα προς διερεύνηση, βέβαια, το κατά πόσο η υποχώρηση της παντοδυναμίας του επιστημονικού/τεχνοκρατικού λόγου αποτελεί **ένδειξη ενίσχυσης της δημοκρατικής πολιτικής κριτικής και της διάθεσης ελέγχου της εξουσίας ή της αυξανόμενης διάδοσης θεωριών συνωμοσίας και δυσπιστίας προς τον ορθό λόγο.**

Εμπιστεύομαι τους
επιστήμονες/τους
τεχνοκράτες...

66%
(85%)

48,5%
(52,1%)

Θα έκανα το εμβόλιο για τον covid19 αν ήταν
άμεσα διαθέσιμο.

Metron Analysis για το ΔιαΝΕΟσις
22/9/2020
Στην παρένθεση η σύγκριση γίνεται
με το προηγούμενο κύμα της
έρευνας (Απρίλιος 2020)

Aboutpeople για το News247.gr
3/9/2020
Στην παρένθεση η σύγκριση γίνεται
με το προηγούμενο κύμα της
έρευνας (Ιούλιος 2020)

Τα δημοσκοπικά ευρήματα της περιόδου

Ποιες έρευνες περιλαμβάνονται στην ανάλυση

Η προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** δημοσιεύτηκε στις 29 Μαΐου του 2020, με το τέλος δηλαδή των έκτακτων μέτρων που συνοπτικά περιγράφηκαν ως lockdown, με σκοπό την αντιμετώπιση της πανδημίας. Στο (εκτεταμένο) χρονικό διάστημα που καλύπτει η παρούσα ανάλυση (από το τέλος Μαΐου ως σήμερα⁵) δημοσιοποιήθηκαν συνολικά **27 έρευνες** – αριθμός διπλάσιος από εκείνον που περιλήφθηκε στις **Εκλογικές Τάσεις #4**. Συγκεκριμένα, στην ανάλυσή μας περιλαμβάνονται δεδομένα από :

- Πέντε (5) έρευνες της εταιρίας GPO (27/5, 29/6, 2/9, 16/9 και 24/9)
- Τέσσερις (4) έρευνες της εταιρίας Opinion Poll (3/6, 5/6, 3/7, και 10/9)
- Τρεις (3) έρευνες της εταιρίας Pulse (3/6, 8/7 και 23/9)
- Τρεις (3) έρευνες της εταιρίας Alco (8/6, 4/7, και 16/9)
- Τρεις (3) έρευνες της εταιρίας Marc (1/7, 13/7 και 11/9)
- Δύο (2) έρευνες της εταιρίας Interview (9/6 και 23/9)
- Δύο (2) έρευνες της εταιρίας Metron Analysis (29/6 και 29/9)
- Δύο (2) έρευνες της εταιρίας MRB (25/6 και 23/9)
- Δύο (2) έρευνες της εταιρίας Prorata (26/6 και 25/9) και
- Μία (1) έρευνα της εταιρίας To the point (7/9)

⁵ Η τελευταία ωστόσο δημοσκόπηση της περιόδου ολοκληρώθηκε στις 29/9.

Συναφώς, πρέπει να γίνουν δύο **μεθοδολογικές επισημάνσεις** : **Πρώτον**, χρονολογικά, όπως είναι ευνόητο, **οι έρευνες ομαδοποιούνται στις δύο (και πολιτικά) διακριτές περιόδους που προαναφέραμε**. Υπάρχουν 15 έρευνες που δημοσιεύτηκαν πριν τον Αύγουστο και 12 που δημοσιεύτηκαν το Σεπτέμβριο, με διαφορετικά χαρακτηριστικά και ευρήματα. Αποφασίσαμε όμως να τις μελετήσουμε ενιαία με τον τρόπο που δουλεύαμε μέχρι σήμερα, εξάγοντας τον μέσο όρο των σχετικών ευρημάτων, και συγκρίνοντας τα αποτελέσματα με την προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων**, ώστε να μην παρακάμψουμε την πάγια μεθοδολογία μας. **Δεύτερον**, ως γνωστόν **κάθε εταιρεία** παρουσιάζει στις έρευνές της μια – διαφορετική σε κάθε περίπτωση – **επιστημονική μεροληψία** που έχει σχέση με την μεθοδολογία που ακολουθεί. Επομένως, γίνεται κατανοητό ότι όταν σε ένα δείγμα ερευνών που μελετάμε κάποια εταιρεία έχει **περισσότερες έρευνες**, ενισχύεται αντικειμενικά η **επίδραση** της δικής της μεροληψίας στους εξαγόμενους μέσους όρους.

Πίνακας 1 : Δημοσιευμένες έρευνες που περιλαμβάνονται στην ανάλυση των Εκλογικών Τάσεων #5

27/5	GPO		3/6	Opinion		3/6	Pulse		5/6	Opinion	
				Poll						Poll	
	8/6	Alco		9/6	Interview		25/6	MRB		26/6	Prorata
29/6	GPO		29/6	Metron		1/7	Marc		3/7	Opinion	
				Analysis						Poll	
	4/7	Alco		8/7	Pulse		13/7	Marc			
2/9	GPO		7/9	To the		10/9	Opinion		11/9	Marc	
				point			Poll				
	16/9	GPO		16/9	Alco		23/9	Pulse		23/9	Interview
23/9	MRB		24/9	GPO		25/9	Prorata		29/9	Metron	
										Analysis	

** Πατώντας σε κάθε έρευνα μπορείτε να δείτε την αναλυτική της παρουσίαση.

Βαθμός ικανοποίησης από την κυβέρνηση και την αξιωματική αντιπολίτευση

Η τάση συσπείρωσης γύρω από τη «σημαία» που υπήρξε την προηγούμενη περίοδο του γενικευμένου lockdown ως αυθόρμητη απάντηση στην ανασφάλεια που γεννά μια πανδημία, φθίνει πλέον διεθνώς, όπως είδαμε, και κάθε κυβέρνηση αξιολογείται πλέον από τους πολίτες με βάση τα συγκεκριμένα πεπραγμένα της, ως προς την πανδημία, αλλά και ευρύτερα.

Στο πλαίσιο αυτό, δεν θα έπρεπε να μας εκπλήσσει το γεγονός ότι τα **υψηλότερα ποσοστά ικανοποίησης** από την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας που σημειώθηκαν στην προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** (για το διάστημα Μαρτίου – Μαΐου 2020) **μειώνονται δραστικά**, κατά σχεδόν 12 ποσοστιαίες μονάδες. Στο διάστημα αυτό η κυβέρνηση φαίνεται ότι επιστρέφει στα ποσοστά ικανοποίησης που είχαμε εντοπίσει το διάστημα Ιανουαρίου-Μαρτίου 2020 (**Εκλογικές Τάσεις #3**), τότε που έκαναν την εμφάνισή τους και τα πρώτα σημάδια κόπωσης, που μας είχαν οδηγήσει να μιλήσουμε για «**τέλος της περιόδου χάριτος**».

Σε ό,τι δε αφορά την αξιωματική αντιπολίτευση, πρέπει να σημειωθεί ότι – αν και πολύ μικρότερης κλίμακας – παρουσιάζει και αυτή ορισμένη μείωση στα ποσοστά ικανοποίησης από την παρουσία της, κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες. Το σημαντικότερο δε στοιχείο είναι ότι για πρώτη φορά από τις εκλογές του Ιουλίου 2019 και μετά **φαίνεται να ανακόπτεται η ανοδική πορεία του δείκτη αυτού για την αξιωματική αντιπολίτευση**. Με άλλα λόγια, κατά την περίοδο Ιουλίου 2019-Μαρτίου 2020, ο ΣΥΡΙΖΑ εισέπραττε μέρος έστω της πολιτικής φθοράς της κυβέρνησης και συνέχισε να αποτιμάται διαρκώς θετικότερα από τους πολίτες, ακόμα και την περίοδο (Μάρτιος-Μάιος 2020) που, χάρη και στην πανδημία, η ικανοποίηση από την κυβέρνηση βρέθηκε στο υψηλότερο μέχρι σήμερα σημείο των τελευταίων 14 μηνών. Αντίθετα, τους τελευταίους μήνες, η ανησυχία ή/και απογοήτευση των πολιτών φαίνεται να πλήττει και το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, έστω σε πολύ μικρότερο βαθμό. Ιστορικά πάντως, πρέπει να επισημανθεί ότι **από το μεγάλο ποσοστό όσων δηλώνουν μη ικανοποιημένοι τόσο από την**

κυβέρνηση όσο και από την αξιωματική αντιπολίτευση, είναι κατά κανόνα ευκολότερο για την αντιπολίτευση να αντλήσει δυναμικούς υποστηρικτές.

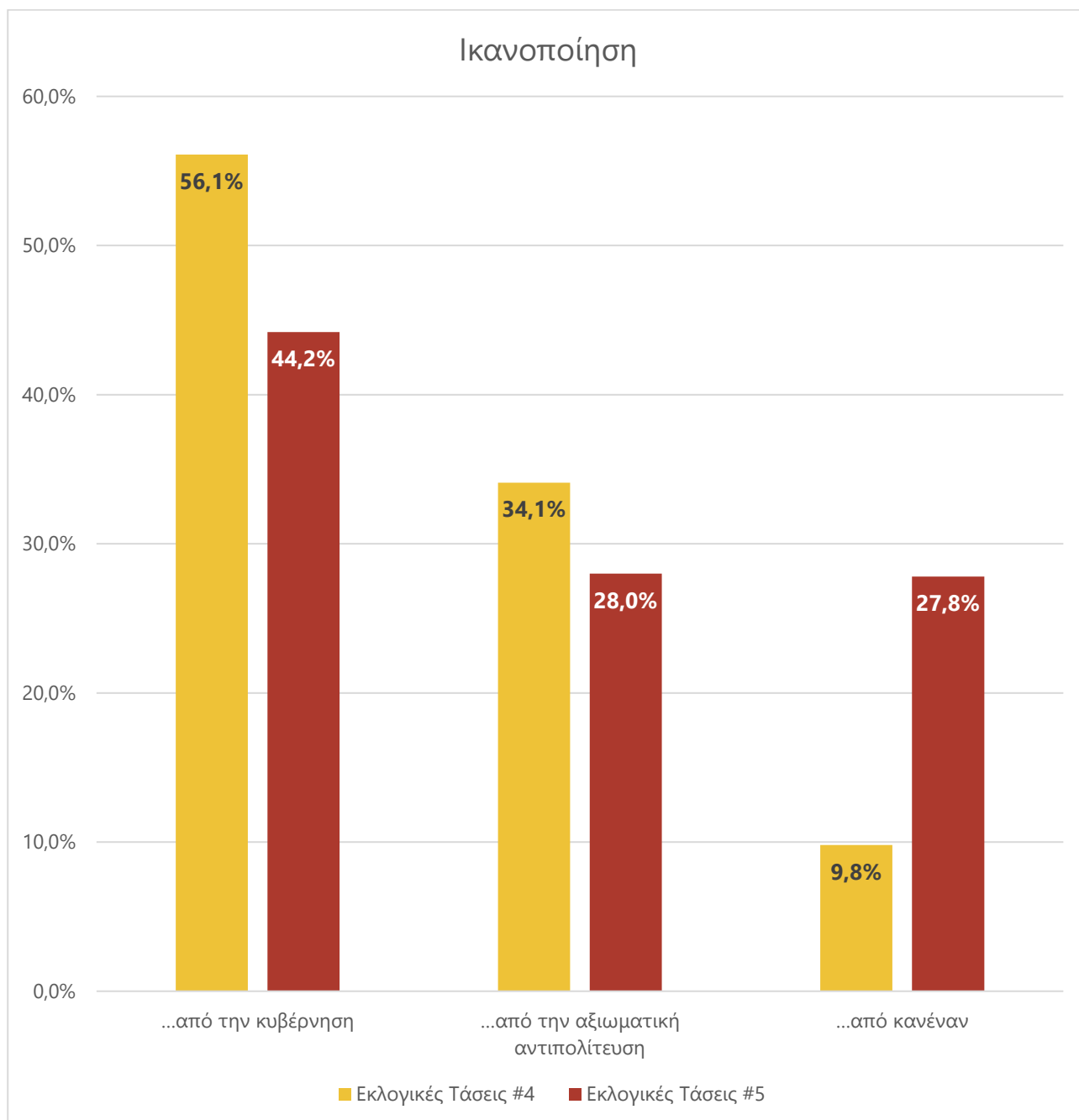
Τα ευρήματα αυτά, στο σκέλος που αφορούν την κυβέρνηση, αποτυπώνονται και στις **ειδικές έρευνες γύρω από την πανδημία**, με τους πολίτες να αξιολογούν θετικά τα μέτρα σχεδόν σε όλους τους επιμέρους τομείς. Ενδεικτικά μόνο αναφέρεται : (α) Στο τελευταίο «κύμα» της έρευνας της Aboutpeople για το News247.gr⁶, μόλις το 49,8% δήλωσε ικανοποιημένο από τη μέχρι τώρα διαχείριση της κυβέρνησης σχετικά με τον κορονοϊό, έναντι 63,5% τον περασμένο Ιούλιο. (β) Αντίστοιχα είναι και τα ευρήματα του τελευταίου «κύματος» της έρευνας της Prorata για τον κορονοϊό⁷, σύμφωνα με τα οποία η θετική/μάλλον θετική αξιολόγηση της κυβέρνησης ως προς τη διαχείριση της πανδημίας ανέρχεται σε 47% έναντι 71% τον περασμένο Μάιο, ενώ και στα επιμέρους θέματα η κυβέρνηση αξιολογείται αρνητικά σε ποσοστό 60% ως προς το άνοιγμα του τουρισμού, 65% ως προς την κατάσταση στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, 56% ως προς το άνοιγμα των σχολείων και 44% ως προς το άνοιγμα των επιχειρήσεων.

Τέλος, σε μεθοδολογικό επίπεδο, υπενθυμίζουμε ότι για την αποτύπωση της ικανοποίησης από την κυβέρνηση και την αξιωματική αντιπολίτευση, αντίστοιχα, λαμβάνουμε υπόψη όχι μόνο τις απαντήσεις σε ευθείες ερωτήσεις για το θέμα («πόσο ικανοποιημένος/-η είστε από τη ΝΔ ως κυβέρνηση» ή «πόσο ικανοποιημένος/-η είστε από τον ΣΥΡΙΖΑ ως αξιωματική αντιπολίτευση»), αλλά και τις θετικές αξιολογήσεις που διατυπώνουν οι πολίτες για την κυβέρνηση ή την αντιπολίτευση, αντίστοιχα, σε επιμέρους θέματα, προτάσεις ή χειρισμούς.

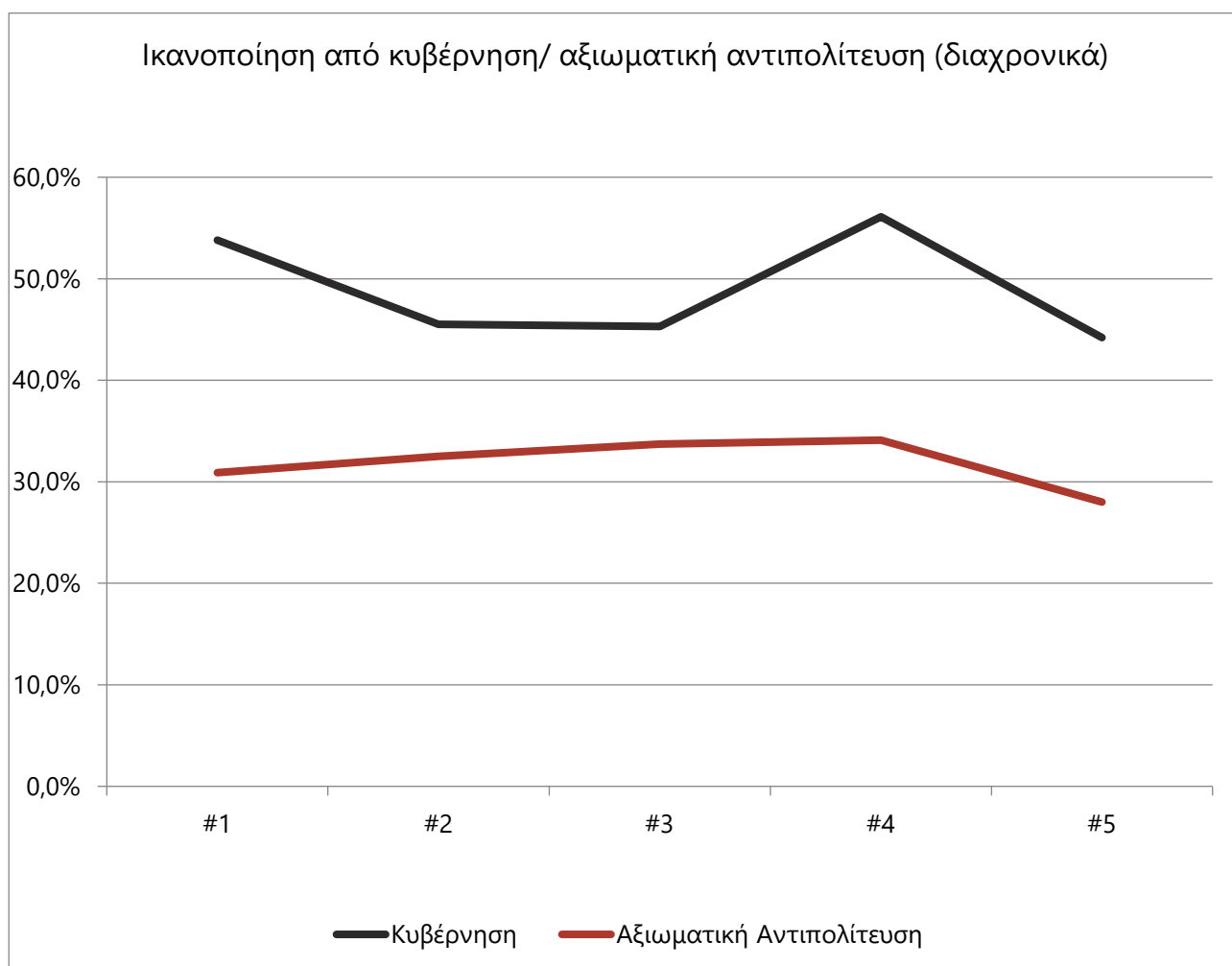
⁶ Έρευνα Aboutpeople για λογαριασμό του News247.gr – κύμα Σεπτεμβρίου (διαθέσιμη εδώ : <https://www.news247.gr/20-20/ereyna-20-20-o-koronoios-allaxe-ti-zoi-mas-teleionei-i-periodos-charistos-stin-kyvernisi.7706113.html>)

⁷ Έρευνα Prorata – κύμα Σεπτεμβρίου (διαθέσιμη εδώ : <https://prorata.gr/2020/09/17/i-ellada-stin-epoxi-koronoiou-i-pempti-ereyna-2/>)

Διάγραμμα 4 : Τι ποσοστό της ελληνικής κοινωνίας είναι ικανοποιημένο από την κυβέρνηση και από την αξιωματική αντιπολίτευση, αντίστοιχα;

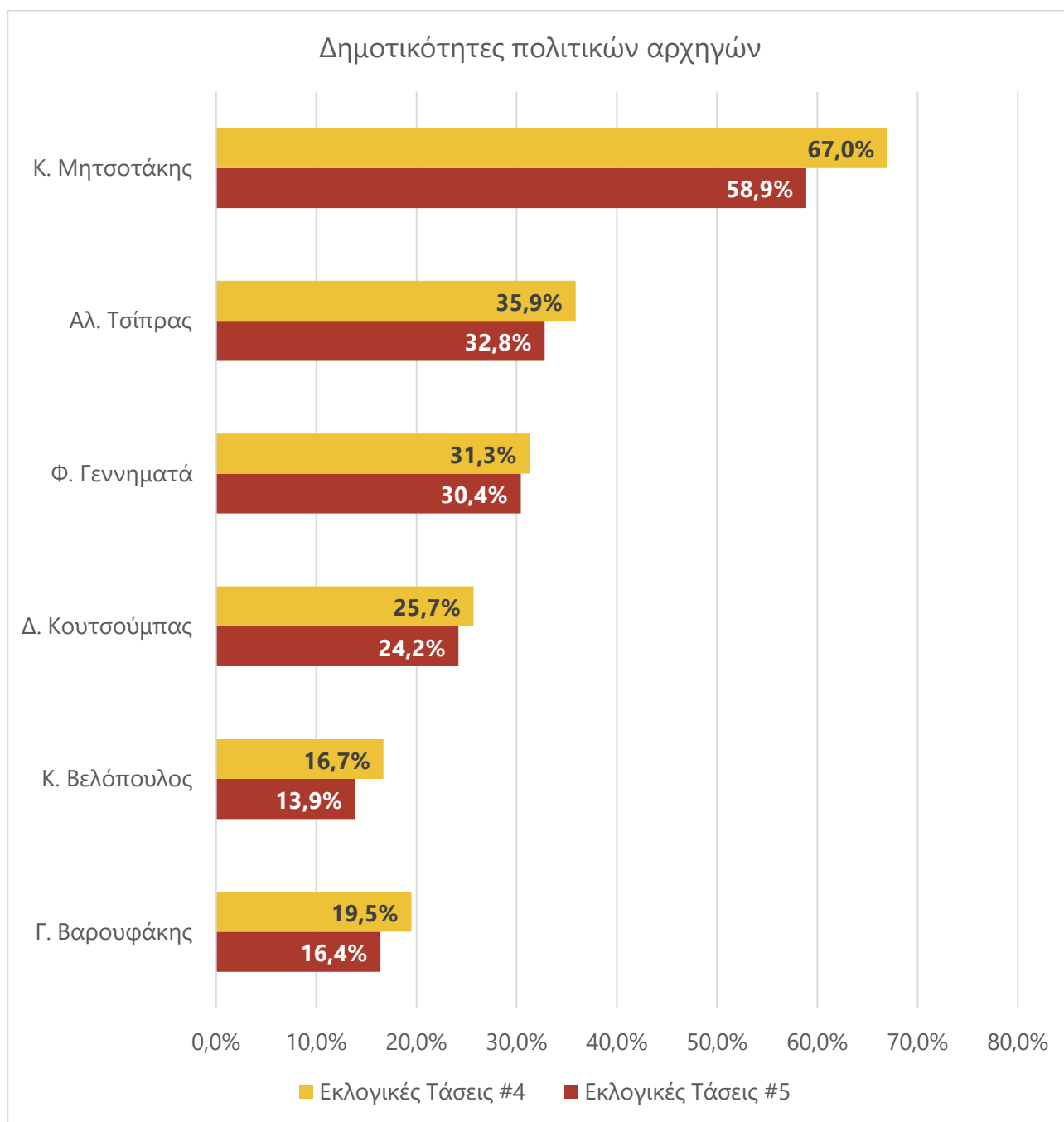
Διάγραμμα 5 : Πόσο ικανοποιημένοι είναι οι πολίτες από την κυβέρνηση και από την αξιωματική αντιπολίτευση (ανά έκδοση των Εκλογικών Τάσεων);

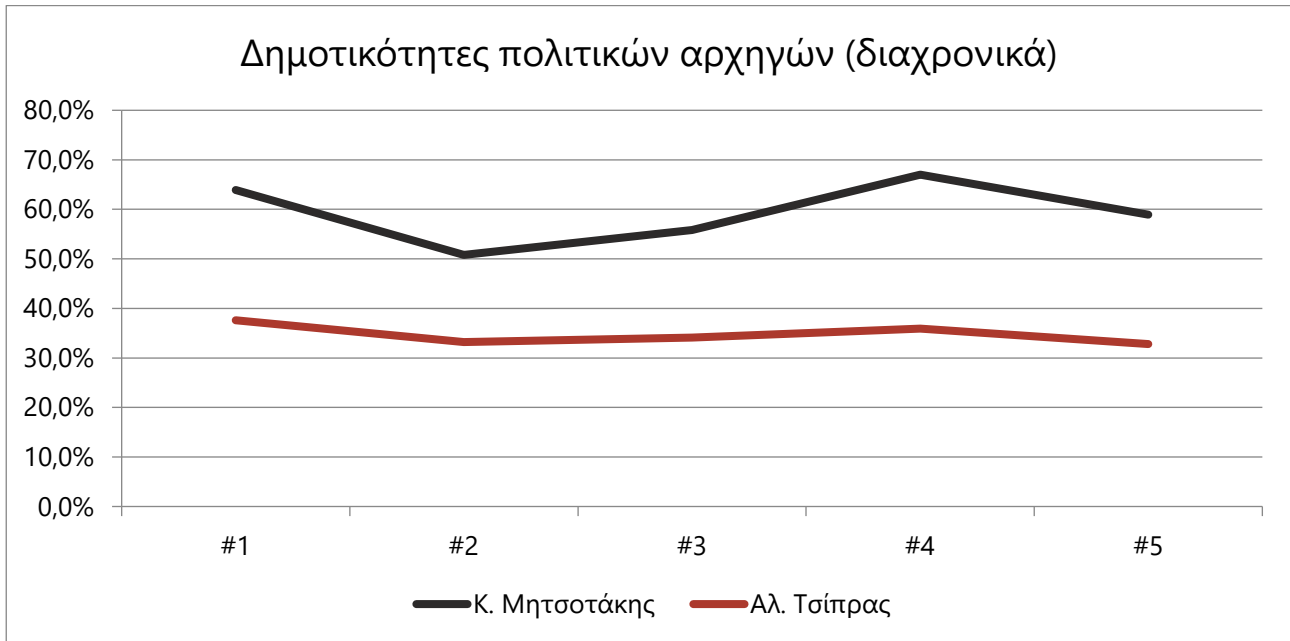
Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών

Η εικόνα μιας **γενικευμένης απογοήτευσης** των πολιτών αντικατοπτρίζεται και στον – μειωμένης αναλυτικής αξίας, όπως διαρκώς τονίζουμε – δείκτη της δημοτικότητας των πολιτικών αρχηγών. Αν και ιστορικά έχει αποδειχθεί, στα περίπου 30 χρόνια που υπάρχουν σχετικά δεδομένα, ότι ο συγκεκριμένος δείκτης περισσότερο αποτυπώνει τη συμπάθεια προς το κάθε πρόσωπο και λιγότερο την πολιτική εμπιστοσύνη (ή, την πολιτική ταύτιση), πρέπει να σημειώσουμε ότι, με βάση όσα προαναφέραμε, είναι εύλογο ότι μεγαλύτερη μείωση της δημοτικότητάς του – αν και παραμένει πάνω από το κόμμα του – υφίσταται ο πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης, ενώ μικρότερης κλίμακας, αλλά αισθητή πτώση, παρουσιάζουν οι δημοτικότητες και όλων των άλλων πολιτικών αρχηγών. Έτσι, ο μεν πρωθυπουργός φαίνεται ότι **χρεώνεται και προσωπικά και σε σημαντικό ποσοστό τις αστοχίες της κυβέρνησής του** – πράγμα απολύτως εύλογο αν σκεφτεί κανείς το επικοινωνιακό προφίλ που είχε στηθεί όλο το προηγούμενο διάστημα και τον κεντρικό ρόλο που του είχε αποδοθεί και στις επιτυχίες αντίστοιχα – οι δε αρχηγοί της αντιπολίτευσης, όπως κέρδισαν στην προηγούμενη περίοδο από την ωριμότητα που επέδειξαν και την «πλάτη» που έβαλαν, έτσι τώρα φαίνεται να χάνουν, έστω οριακά, από τη **δυσκολία που αντιμετωπίζουν στο να ασκήσουν αποτελεσματική αντιπολίτευση και να προστατεύσουν τα συμφέροντα της κοινωνίας σε αυτές τις πρωτόγνωρες συνθήκες.**

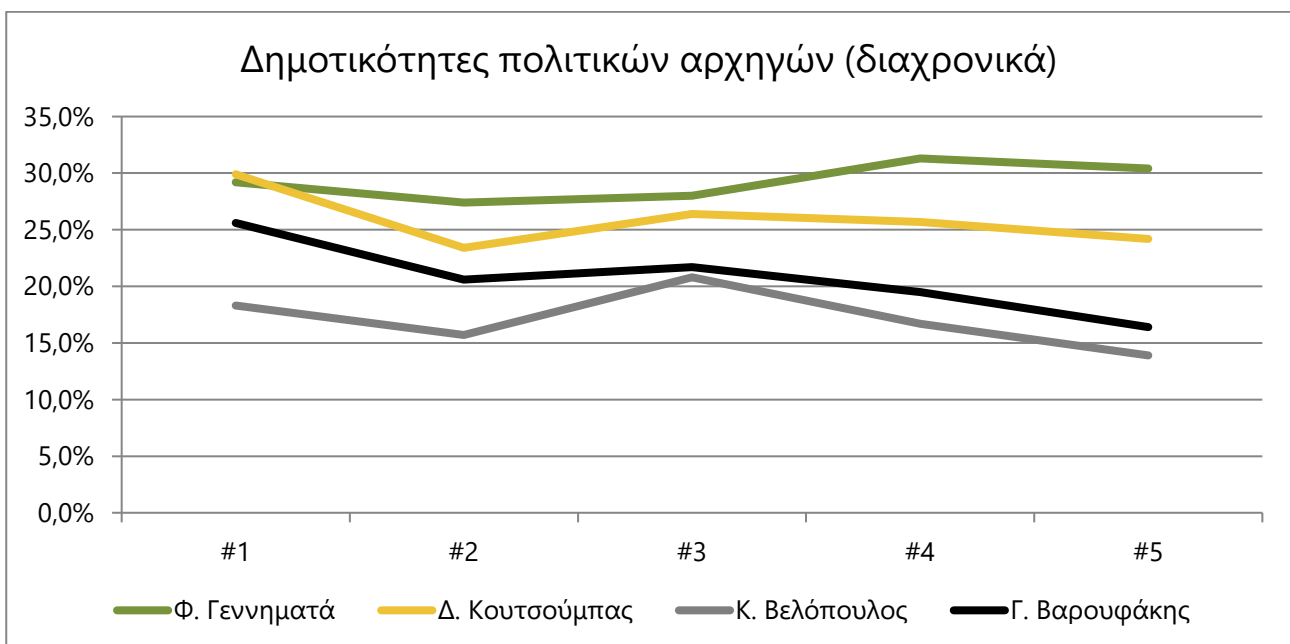
Διάγραμμα 6 : Τι ποσοστό των πολιτών έχει θετική γνώμη για καθέναν/καθεμία από τους/τις πολιτικούς αρχηγούς;

Διάγραμμα 7 : Διαχρονική εξέλιξη της δημοτικότητας κάθε πολιτικού αρχηγού (με βάσει τις επιμέρους εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - Κ. Μητσοτάκης, Αλ. Τσίπρας

Διάγραμμα 8 : Διαχρονική εξέλιξη της δημοτικότητας κάθε πολιτικού αρχηγού (με βάσει τις επιμέρους εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - Φ. Γεννηματά, Δ. Κουτσούμπας, Κ. Βελόπουλος, Γ. Βαρουφάκης

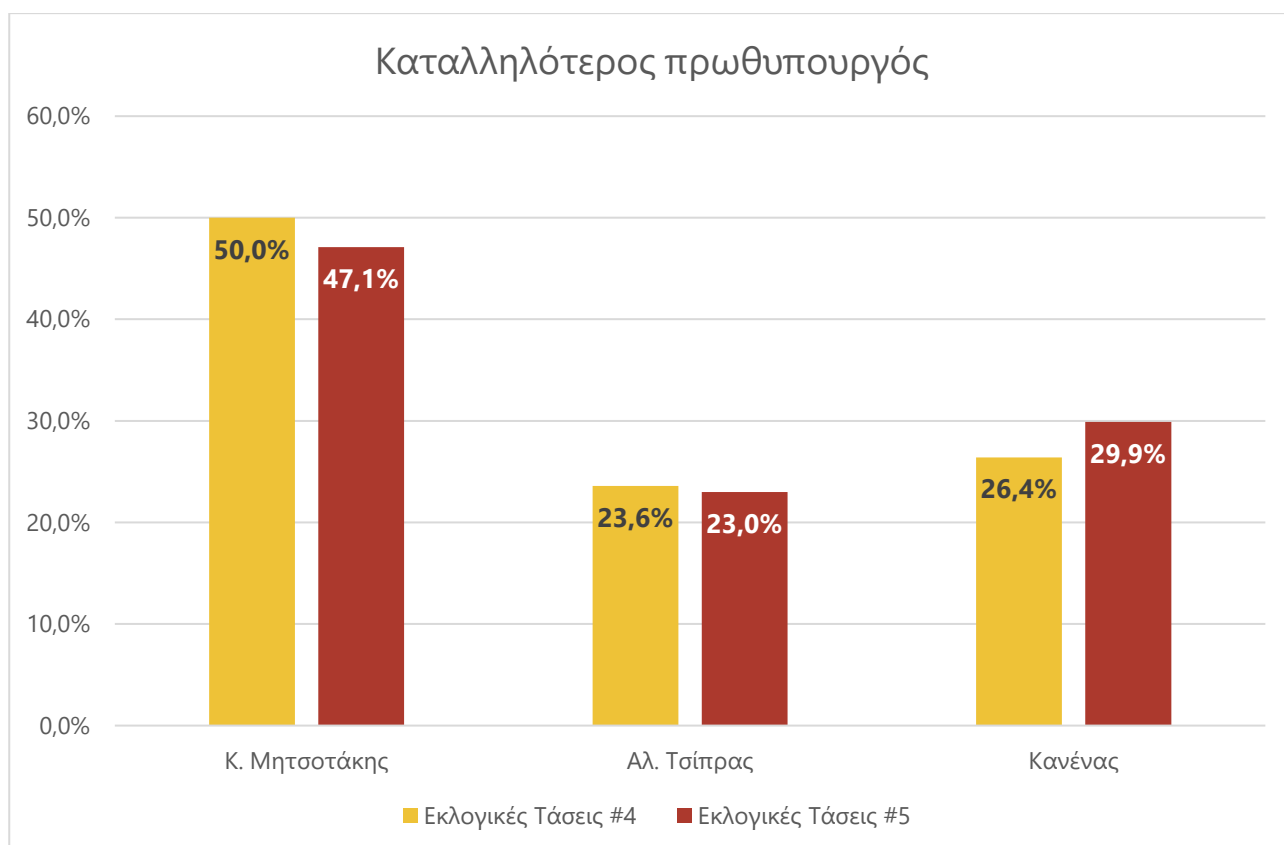
Καταλληλότερος πρωθυπουργός

Ο δείκτης περί του καταλληλότερου πρωθυπουργού συμβαδίζει απόλυτα με όσα έχουμε δει μέχρι τώρα, σχετικά με την ικανοποίηση από την κυβέρνηση και τη δημοτικότητα των πολιτικών αρχηγών. Και στον εν λόγω δείκτη, ο Κ. Μητσοτάκης εμφανίζει πτώση και, μάλιστα, η συγκεκριμένη επίδοση είναι **η δεύτερη χειρότερη που καταγράφει στο τελευταίο δεκατετράμηνο**. Αν και η πτώση του είναι μικρότερη από την πτώση που παρουσιάζει η κυβέρνηση στην ικανοποίηση των πολιτών από το παραγόμενο έργο της – άλλωστε πάντα ο πρωθυπουργός «πέφτει» πιο αργά σε σχέση με την κυβέρνηση – είναι **ενδεικτική ενός κλίματος που αλλάζει αρνητικά για την κυβέρνηση** και καταγράφεται σε όλες τις έρευνες και τις ερωτήσεις.

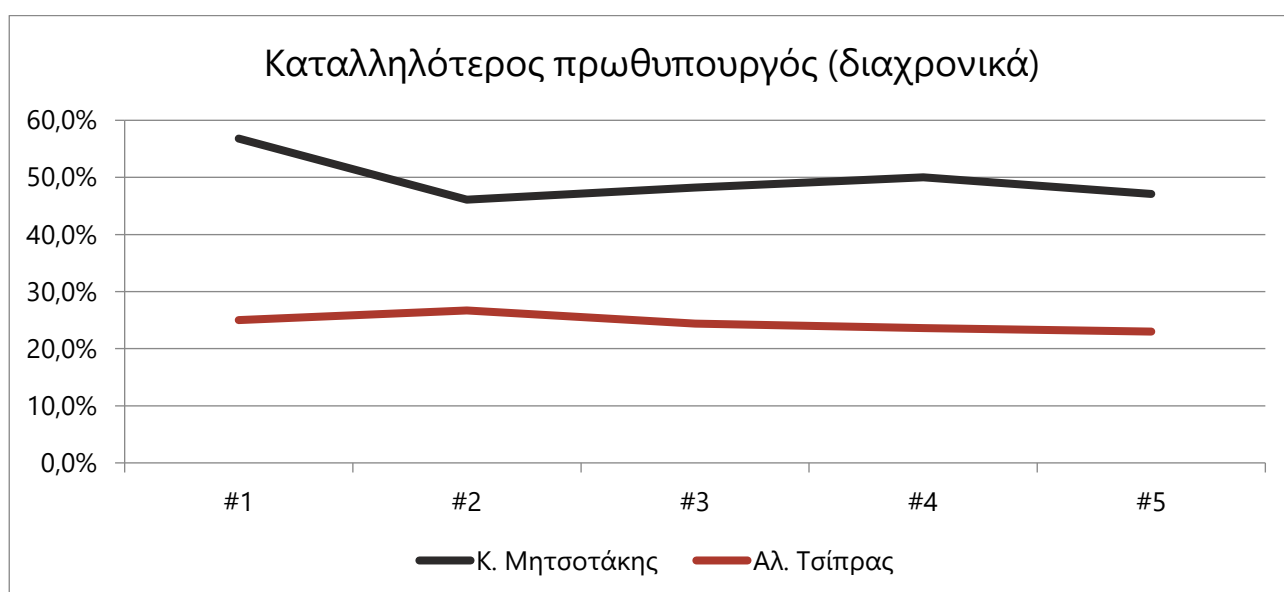
Αντίστοιχα, στο πεδίο της αντιπολίτευσης σημειώνεται ότι η επίδοση του Αλ. Τσίπρα παραμένει σχεδόν σταθερή, **με τον «κανένα» να επωφελείται προς το παρόν της φθοράς του Κ. Μητσοτάκη**. Τα ευρήματα για τον Αλ. Τσίπρα είναι επίσης καλύτερα σε σύγκριση με τον ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτική Συμμαχία.

Τέλος, είναι ενδιαφέρον να επισημάνει κανείς ότι – εξετάζοντας τα διαχρονικά στοιχεία, φαίνεται ότι **η διαφορά υπέρ του Κ. Μητσοτάκη στο συγκεκριμένο δείκτη, αποκλιμακώνεται** τόσο σε σύγκριση με την περίοδο της πανδημίας (κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες), όσο και κυρίως σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα ακριβώς μετά τις εκλογές, ένα χρόνο πριν (κατά 7,6 ποσοστιαίες μονάδες).

Διάγραμμα 9 : Ποιον θεωρούν οι πολίτες καταλληλότερο ως πρωθυπουργό;

Διάγραμμα 10 : Ποιον θεωρούν οι πολίτες καταλληλότερο πρωθυπουργό (διαχρονικά);

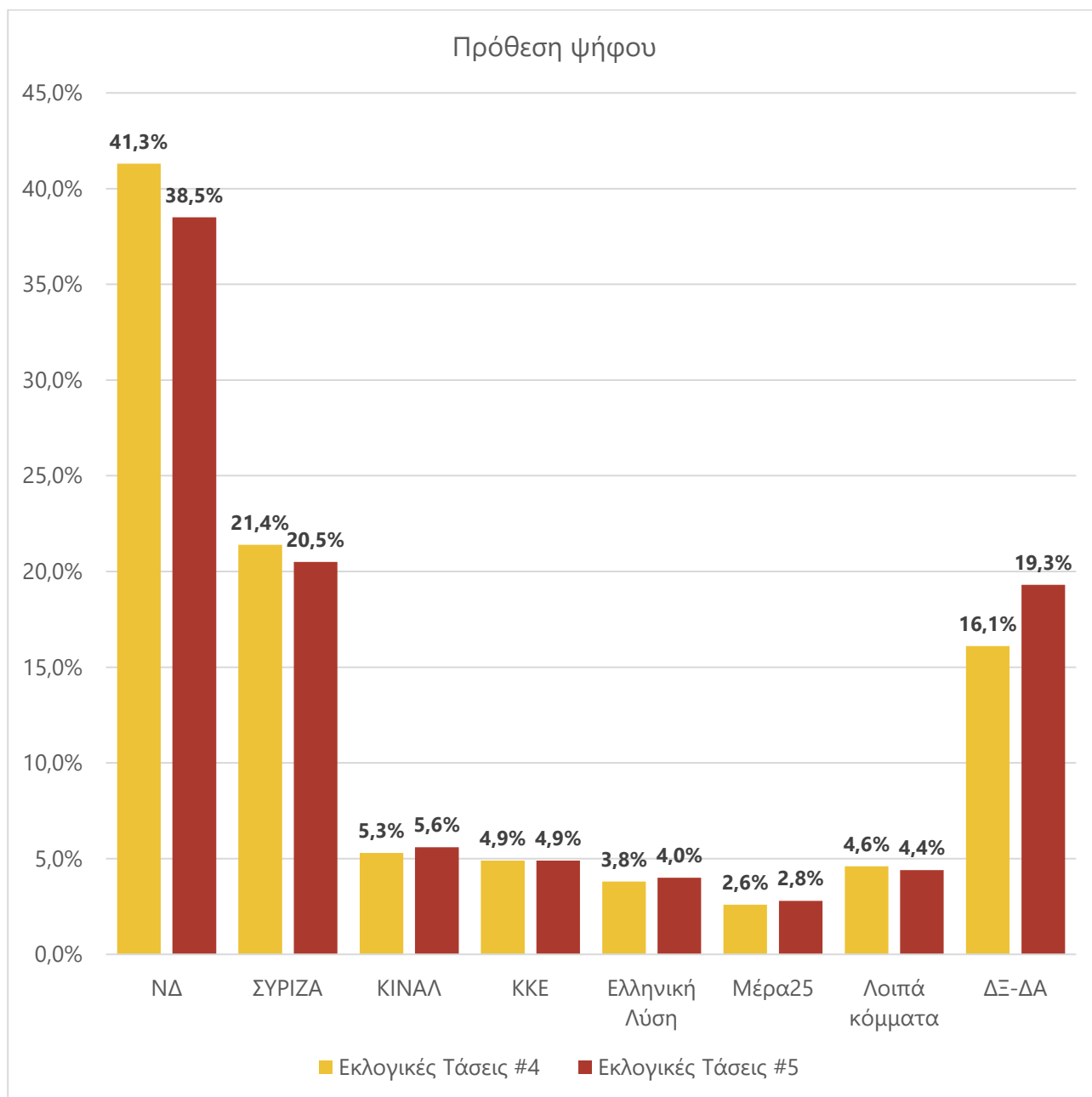

Πρόθεση ψήφου

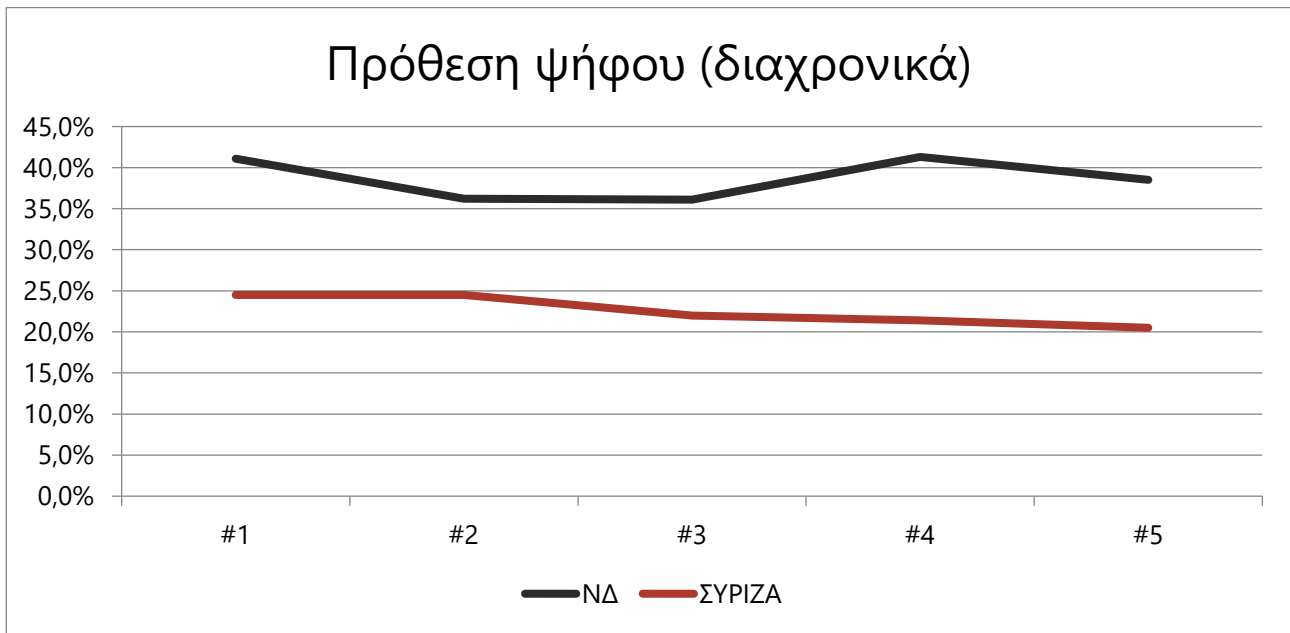
Σε πλήρη εναρμόνιση με τα ευρήματα των λοιπών δεικτών βρίσκονται και τα δεδομένα των ερευνών της περιόδου που μελετάμε σε σχέση με την πρόθεση ψήφου. Η τάση συσπείρωσης των πολιτών γύρω από την εκάστοτε κυβέρνηση, που παρατηρήσαμε στη χώρα μας, όπως και διεθνώς, υποχωρεί και εδώ. Ενώ κατά την προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** είχαμε σημειώσει ότι κατά την περίοδο της πανδημίας, η Νέα Δημοκρατία ήταν το μόνο κόμμα που αύξησε τα ποσοστά του στην πρόθεση ψήφου, ενώ όλα τα υπόλοιπα είχαν μικρές απώλειες, με εξαίρεση το ΚΚΕ που διατήρησε το ποσοστό του σταθερό, **η εικόνα σήμερα εμφανίζεται αντεστραμμένη : Αυτή τη φορά, το μόνο κόμμα που παρουσιάζει αισθητή πτώση (της τάξης των 2,8 μονάδων) είναι η Νέα Δημοκρατία, ενώ σταθερά – με οριακές αυξήσεις ή μειώσεις – είναι τα υπόλοιπα κόμματα.**

Η οριακή πτώση του ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτική Συμμαχία (0,9 μονάδες), δείχνει ότι το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης **δεν κερδίζει από την απογοήτευση των πολιτών από την κυβέρνηση, η οποία προς το παρόν διοχετεύεται προς τη λεγόμενη «γκρίζα ζώνη»,** η οποία είχε περιοριστεί κατά τη διάρκεια της πανδημίας αλλά αυξάνεται εκ νέου.

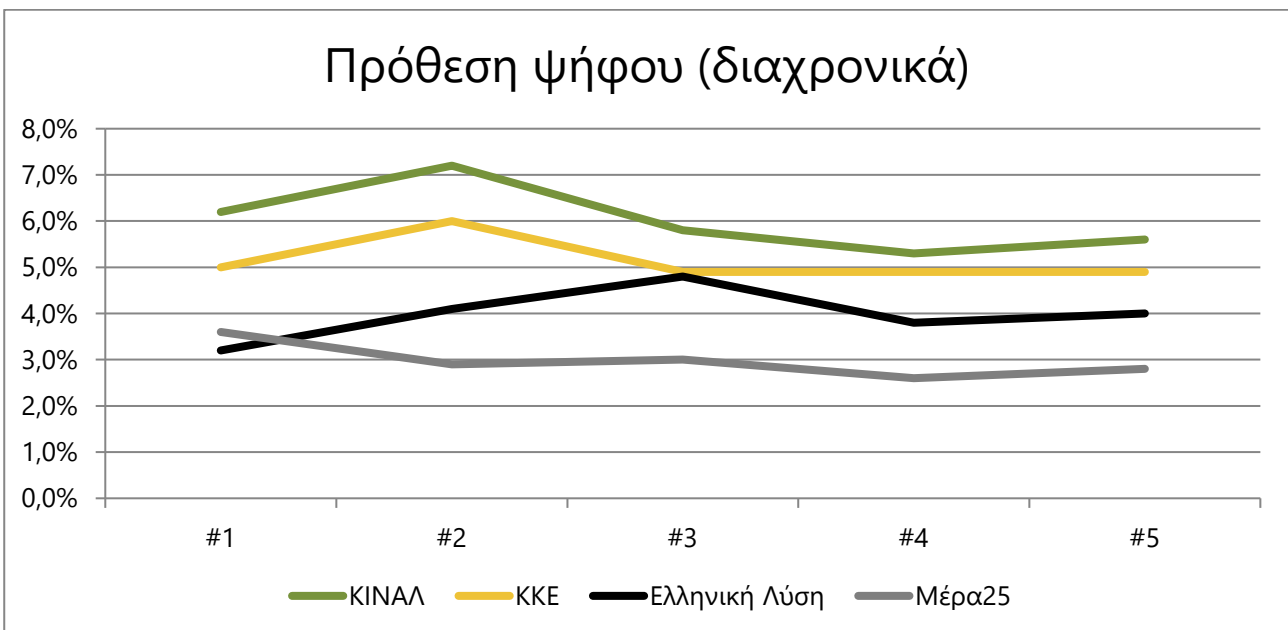
Διάγραμμα 11 : Ποιο κόμμα θα ψήφιζαν οι πολίτες αν γίνονταν αύριο εκλογές;

Διάγραμμα 12 : Πρόθεση ψήφου διαχρονικά (ανάλογα με τις εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ

Διάγραμμα 13 : Πρόθεση ψήφου διαχρονικά (ανάλογα με τις εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - ΚΙΝΑΛ, ΚΚΕ, Ελληνική Λύση, Μέρα25

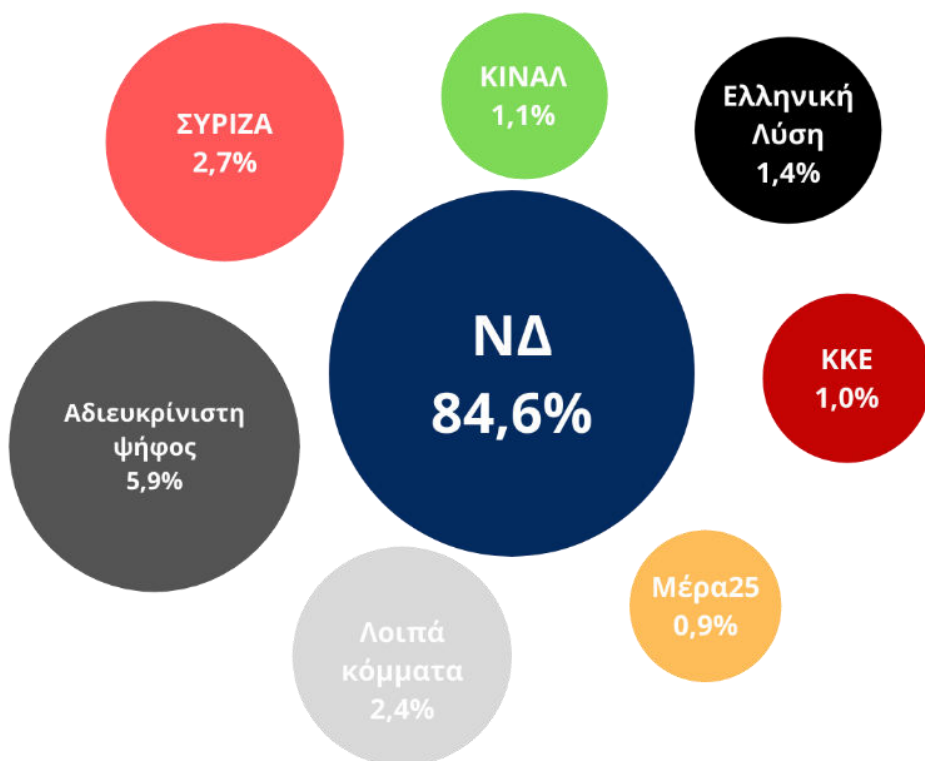
Συσπειρώσεις της εκλογικής βάσης των κομμάτων

Η μελέτη της συσπείρωσης και των μετακινήσεων της εκλογικής βάσης των κομμάτων (με σημείο αναφοράς την ψήφο στις εκλογές του Ιουλίου του 2019) αποκαλύπτει σε μεγαλύτερο βάθος τις **αιτίες της εικόνας που είδαμε στην πρόθεση ψήφου**.

Η Νέα Δημοκρατία εμφανίζει μία **κάμψη της – πάντως υψηλής – συσπείρωσής** της κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες. Σημαντικό είναι επίσης ότι ενισχύονται οι **απευθείας μετακινήσεις ψηφοφόρων της προς τον ΣΥΡΙΖΑ** (κατά 1,2 μονάδες) – και σε μικρότερο βαθμό και προς άλλα κόμματα της Αριστεράς. Πρόκειται για ένα εύρημα το οποίο μας οδηγεί εύλογα να σκεφτούμε ότι ο Κ. Μητσοτάκης χάνει ένα κομμάτι **κεντρών και φιλελεύθερων ψηφοφόρων**, ενδεχομένως λόγω φαινομένων συντηρητισμού ή και αυταρχισμού του προηγούμενου διαστήματος (π.χ. η στάση έναντι της εκκλησίας στο θέμα της πανδημίας, το ωράριο λειτουργίας καταστημάτων, περιπτέρων κ.λπ., η στοχοποίηση των «πλατειών» και της νεολαίας, αλλά και ο νόμος για τις διαδηλώσεις και η καταστολή των διαμαρτυριών), ενώ παράλληλα με την οικονομική του πολιτική απογοητεύει τα **κοινωνικά στρώματα που υπολόγιζαν στις εξαγγελίες του περί στήριξης της «μεσαίας τάξης»**.

Και η συσπείρωση του ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτική Συμμαχία εμφανίζεται **μειωμένη** σε σύγκριση με το προηγούμενο διάστημα (κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες). Οι **απευθείας μετακινήσεις** προς τη Νέα Δημοκρατία μειώθηκαν ωστόσο αισθητά (κατά 3,5 μονάδες), ενώ αυξήθηκαν οριακά οι μετακινήσεις προς το ΚΙΝΑΛ και το ΚΚΕ, κυρίως δε προς την αδιευκρίνιστη ψήφο.

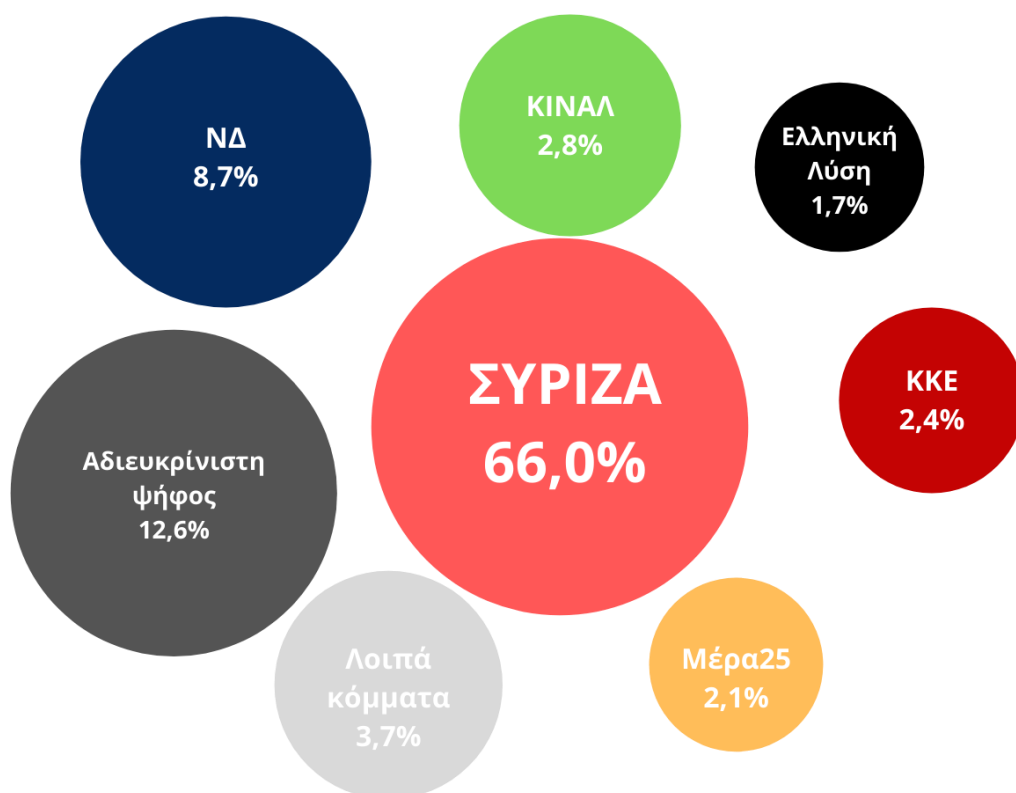
Διάγραμμα 14 : Συσπειρώσεις και μετακινήσεις ψηφοφόρων ΝΔ (Ιουλίου 2019) - Εκλογικές Τάσεις #5

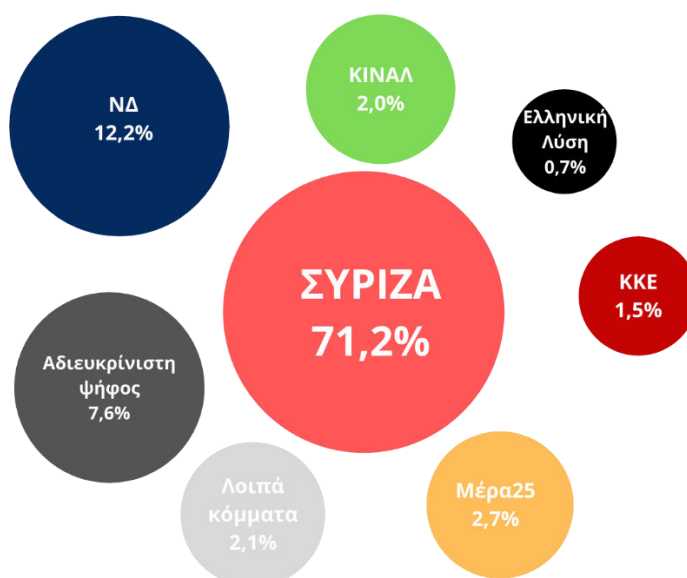
Διάγραμμα 15 ; Συσπειρώσεις και μετακινήσεις ψηφοφόρων ΝΔ (Ιουλίου 2019) - Εκλογικές Τάσεις #4

Διάγραμμα 16 : Συσπειρώσεις και μετακινήσεις ψηφοφόρων ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ (Ιουλίου 2019) - Εκλογικές Τάσεις #5

Διάγραμμα 17 : Συσπειρώσεις και μετακινήσεις ψηφοφόρων ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ (Ιουλίου 2019) - Εκλογικές Τάσεις #4

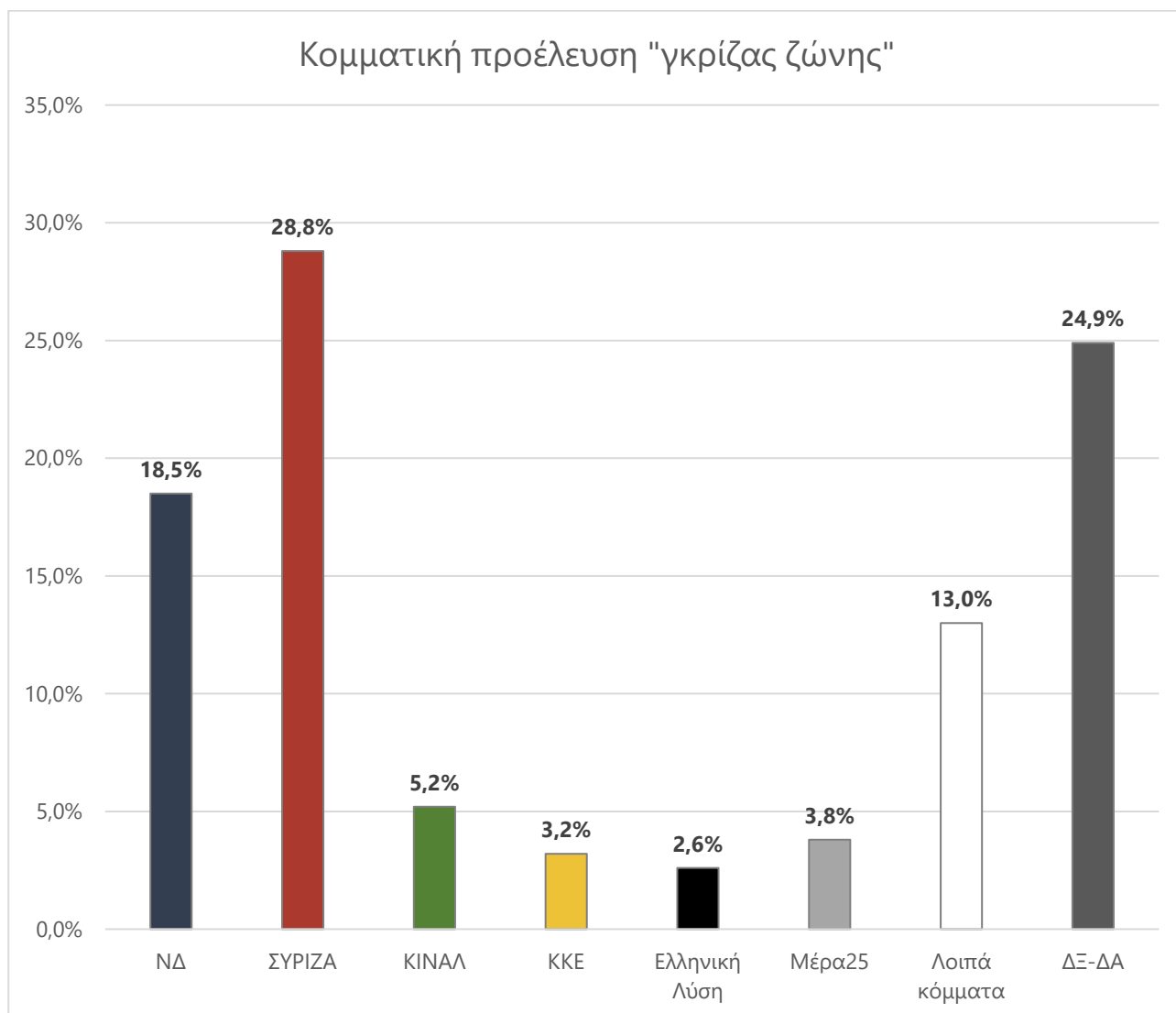
Η «γκρίζα ζώνη» της αδιευκρίνιστης ψήφου

Aπό την παρούσα έκδοση (#5) των **Εκλογικών Τάσεων** εγκαινιάζουμε τη μελέτη ακόμα ενός δείκτη, που αφορά την **προέλευση (με σημείο αναφοράς την ψήφο τους τον Ιούλιο του 2019) όσων σήμερα δηλώνουν ότι δεν έχουν αποφασίσει τι θα ψηφίσουν ή δηλώνουν αποχή και λευκό**, που στην περίοδο που μελετάμε ανέρχονται σε 19%. Από τη μελέτη της «γκρίζας ζώνης» προκύπτουν πολλά ενδιαφέροντα ευρήματα :

Πρώτον, παρατηρούμε ότι ο ένας στους τέσσερις (24,9%) ψηφοφόρους που δεν διευκρινίζουν τι ψήφισαν στις εκλογές του Ιουλίου του 2019 εξακολουθεί να παραμένει «**μυστήριο**», μη δηλώνοντας ούτε τώρα πρόθεση ψήφου. Αυτό το εύρημα από μόνο του δείχνει μια αρνητική πτυχή του πολιτικού συστήματος, μία τάση αποχής, αντιπολιτικής και δυσπιστίας.

Δεύτερον, οι μισοί πολίτες που στέκονται στην γκριζα ζώνη προέρχονται από ψηφοφόρους των δύο **μεγαλύτερων κομμάτων**, με τους αισθητά περισσότερους (28,8% έναντι 18,5%) να προέρχονται από την εκλογική βάση του **ΣΥΡΙΖΑ** του Ιουλίου 2019. Το στοιχείο αυτό δείχνει μία καταρχήν μεγαλύτερη πολιτική δυνατότητα/ευκαιρία για τον ΣΥΡΙΖΑ να ενεργοποιήσει τους ψηφοφόρους αυτούς και να τους πείσει να τον εμπιστευθούν εκ νέου.

Διάγραμμα 18 : Τι ψήφισαν τον Ιούλιο του 2019 όσοι/-ες σήμερα ανήκουν στην "αδιευκρίνιστη ψήφο" (Λευκό-άκυρο, αποχή, "Δεν ξέρω, δεν απαντώ");

Συμπεράσματα – Τάσεις

Στα αντίστοιχα συμπεράσματα της προηγούμενης έκδοσης των Εκλογικών Τάσεων αναφέραμε ότι «με αφορμή – ίσως και πρόσχημα, θα έλεγε κανείς – την πανδημία, επέρχονται **βαθείς αλλαγές** στην οικονομία και στην εργασία, αλλά και στο πεδίο των δημοκρατικών δικαιωμάτων, **με αποτέλεσμα «βγαίνοντας από το σπίτι» να διαπιστώνουμε ότι η «κανονικότητα», στην οποία υποτίθεται ότι επιστρέφουμε, δεν υπάρχει**». Επίσης, σημειώναμε ότι η πανδημία θα αλλάξει τις προτεραιότητες και τα θέματα της δημόσιας συζήτησης, καθώς «η κοινωνία και οι πολιτικές δυνάμεις βρίσκονται για ακόμη μια φορά αντιμέτωπες με την **πρόκληση της υπέρβασης μιας πρωτόγνωρης κρίσης**. Έτσι, αυτή την περίοδο **θα κριθούν όλοι σχεδόν από την αρχή**, τόσο η κυβέρνηση για τη διαχείριση και της υγειονομικής και της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, φυσικά και η αξιωματική αντιπολίτευση με τις προτάσεις της».

Είναι σαφές πια ότι είχαμε δίκιο να επισημαίνουμε ότι **τα δύσκολα είναι μπροστά μας για όλους** – για την κοινωνία, για την κυβέρνηση και για την αξιωματική αντιπολίτευση. Οι εστίες της πανδημίας δεν έχουν σβήσει, η οικονομία δύσκολα θα πάρει μπροστά, ενώ τα ελληνοτουρκικά με την επανεκκίνηση των διερευνητικών εντολών μπορεί να παίξουν καταλυτικό ρόλο στις εξελίξεις, καθώς η κυβερνητική πολιτική ακόμα ταλαντεύεται ανάμεσα σε «εθνικιστικούς λεονταρισμούς» και «άγνωστες συμφωνίες».

Η **πολιτική γιγάντωση του κυβερνώντος κόμματος** της περιόδου του τριμήνου Μαρτίου-Μαΐου, που παρατηρήσαμε στην προηγούμενη έκδοση των Εκλογικών Τάσεων, χάρη στη διαχείριση του πρώτου κύματος της πανδημίας, **κινδυνεύει να εξανεμιστεί και να συντριβεί μπροστά στο δεύτερο κύμα**, αφού η κυβέρνηση θα κληθεί να λογοδοτήσει για το πώς αξιοποίησε (ή σπατάλησε) το χρόνο που της εξασφάλισε η θερινή περίοδος και, κυρίως, η ελληνική κοινωνία με το lockdown. **Έχουμε εισέλθει σε μια περίοδο πολλαπλών και επάλληλων**

κρίσεων που μπορεί να **μειώνει τις προσδοκίες των πολιτών**, αλλά σε κάποια στιγμή η κοινωνία θα τοποθετηθεί εμμέσως στο εξής **ερώτημα : Είναι οι αιτίες των κρίσεων αυτών (αμιγώς) αντικειμενικές ή αυτές είναι αποτέλεσμα των συγκεκριμένων κυβερνητικών επιλογών;** Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα θα αλλάξει άρδην και τη στάση της απέναντι στην κυβέρνηση (κυρίως) και την αντιπολίτευση (δευτερευόντως).

Σε κάθε περίπτωση είναι εμφανές ότι ο **αρχικός ενθουσιασμός**, περί της επιτυχούς αντιμετώπισης του πρώτου κύματος της πανδημίας και περί του ότι αποφύγαμε τα χειρότερα, έχει υποχωρήσει. Απλά **η ταχύτητα υποχώρησης** αυτού του ενθουσιασμού – και επομένως των πολιτικών ανακατατάξεων που αυτή θα επιφέρει – θα εξαρτηθεί από τις εξελίξεις το επόμενο χρονικό διάστημα. Άλλωστε όσο προβληματισμένη και αν είναι η κοινωνία, πάντα μια σπίθα είναι ικανή να την κινητοποιήσει, γι' αυτό και **οι έρευνες πάντα αδυνατούν να συλλάβουν πλήρως και από την αρχή την υπόκωφη βουή της κοινωνίας, πριν αυτή γίνει ήχος.**

Σε ό,τι αφορά την κυβέρνηση, αυτή ήδη έχει αρχίσει να συνειδητοποιεί ότι **η βουή της κοινωνίας δεν φτάνει ενδεχομένως μέχρι το δημόσιο λόγο των καναλιών, ωστόσο η επικοινωνιακή διαχείριση της πραγματικότητας – ειδικά σε μια συνθήκη πολλαπλών κρίσεων (υγειονομικής, οικονομικής, εθνικής) – είναι δεδομένο ότι έχει όρια.** Η ευρύτατη συσπείρωση που πέτυχε ενόψει των εκλογών του 2019 η Νέα Δημοκρατία αποτελώντας τον εκφραστή του αντι-ΣΥΡΙΖΑ μπλοκ που είχε διαμορφώσει μέσα στην κοινωνία, αποτελούμενη από τόσο ετερόκλητες κοινωνικές και πολιτικές τάσεις (από ακραία συντηρητικούς «Μακεδονομάχους» μέχρι φιλελεύθερους κεντρώους, αλλά και από τον Σύνδεσμο Ελλήνων Βιομηχάνων μέχρι τους μισθωτούς και τους αυτοαπασχολούμενους που θεώρησαν ότι εντάσσονται στη «μεσαία τάξη» την οποία υποσχέθηκε να στηρίξει), είναι πια εύθραυστη, μπροστά στις δύσκολες επιλογές που καλείτε να κάνει πλέον η Νέα Δημοκρατία ως κυβέρνηση σε όλα τα ανοιχτά μέτωπα.

Για την δε αντιπολίτευση, το μεγάλο ερώτημα είναι **αν μπορεί να ακούσει τη βουή της κοινωνίας και να δείξει με επιχειρήματα ότι «ο βασιλιάς είναι γυμνός».** Ο απολογισμός του

κυβερνητικού έργου του ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτική Συμμαχία σε μερικές περιπτώσεις θολώνει τον **αντιπολιτευτικό πολιτικό του λόγο**, όχι πλέον τόσο γιατί οι πολίτες κρίνουν περισσότερο τα πεπραγμένα του και λιγότερο τα λεγόμενά του, όσο γιατί το ίδιο το κόμμα βρίσκεται συχνά σε **αμηχανία, μην μπορώντας να αξιολογήσει κριτικά – και ενδεχομένως να απορρίψει – κυβερνητικές επιλογές του**, που σε τελική ανάλυση έγιναν υπό πολύ διαφορετικές συνθήκες και μέσα στο πλαίσιο ενός επιβληθέντος μνημονίου.

Έχουμε πει από την προηγούμενη έκδοση των Εκλογικών Τάσεων ότι μετά τον Σεπτέμβριο οι πολίτες θα αξιολογήσουν τους πάντες από την αρχή και για όλα. Και η στιγμή αυτή έχει φτάσει.